

370

2025 gegužė #150

BESINIAUKIANTIS
DANGUS IR ORO
STICHIJOS
„KYLA VĖJAS!“
KŪRYBOJE

DI: KULTŪRA KARO
METU TAMPA NE
IŠRAIŠKOS PRIEMONE,
O DVASINIU GINKLU

AUKŠTOJI MADA
LUVRE.
APIE MUZIEJINES
MADOS PROJEKCIJAS

IEVA ŽEKEVIČIŪTĖ:
VIENO ŽMOGAUS
KOMFORTAS GALI
TAPTI KITO DIDŽIAUSIU
DISKOMFORTU

2025 03 21 –
2025 10 12

Čiurlionis
150

FROM
AMBER TO
THE STARS
TOGETHER WITH M. K. ČIURLIONIS:
NOW AND THEN

NUO GINTARŲ
IKI ŽVAIGŽDŽIŲ
M. K. ČIURLIONIS, AMŽININKAI IR BENDRAMINČIAI

LIETUVOS
ŠAULIŲ
SĄJUNGA

Tapk šauliu

Padarytum viską, kad apgintum savo šeimą? Visko nereikia – skirk šiek tiek laiko ir pastangų pasiruošti.

Atsikratysi nerimo

Žinosi ką daryti kritinėse situacijose

Mokėsi pasirūpinti savimi ir artimaisiais

Neliksi vienas

sauliusajunga.lt

Paulius Peleckio / BNS nuotr.

KATARSIS DĖL „KATARSIO“

Rašė Jurgita Kviliūnaitė Dogan

Pakalbėkime apie katarsį ir „Katarsį“. Turbūt reikėtų pradėti nuo paaishkinimo, ką gi reiškia pats žodis „katarsis“. „Kātarsis (gr. *katharsis* – apvalymas), estetiškas, moralinis, taip pat medicininis ir psichologinis ap(si)valymas“, – tokį išaiškinimą randu Visuotinės lietuvių enciklopedijos svetainėje. Suprantama, apytiksliai šio žodžio reikšmę žinojau seniai ir jis mano žodyne buvo gana dažnas. Kaip visi žinote (tie, kas sako, kad visiškai nesidomi „Eurovizija“, galite drąsiai mesti akmenį į mane), „Katarsiu“ pasivadinusią grupę šiemet išsiuntėme į bene populiariausią pasaulyje dainų konkursą – „Euroviziją“.

Turbūt kyla klausimas, kodėl mums, kultūros ir meno žurnalui, staiga parūpo *popsinė* „Eurovizija“? Atsakau: ogi todėl, kad šiemet Lietuvai Bazelyje atstovavo alternatyviškiausia (jeigu taip galima sakyti) iš visų kada nors nacionalinę atranką laimėjusių grupių / atlikėjų. O alternatyvioji scena mūsų žurnale yra nuolat aptariama. Dėkui mūsų apžvalgininkui Jonui Braškiui, kuris dar prieš metus pristatė mūsų žurnalo skaitytojams šios grupės mini albumą „Dausos“, jo dėka į „Katarsį“ dėmesį atkreipiau ir aš. Jonas toje apžvalgoje prisipažino, kad mėgsta tamsią muziką. Šiandien turiu gerą progą apie tai prisipažinti ir aš.

Gal čia ne vieta girtis, bet kažkada pati grojau labai panašią kaip „Katarsis“ muziką kūrsoje Kauno grupėje. Viena mūsų grupės daina netgi vadinosi taip pat – „Tavo akys“. Tad ne nuostabu, kad, netrukus po nacionalinės „Eurovizijos“ finalo su mano buvusios grupės lyderiu Mindaugu aptardami aktualijas, nepraleidome ir „Katarsio“ pergalės nacionalinėje atrankoje fenomeno. „Jeigu prieš 30 metų kas nors būtų pasakęs, kad tokio žanro daina kada nors laimės Lietuvos nacionalinę atranką, veikiausiai būtų nepatikėję“, – draugiškai reziūmavome.

Nacionalinę „Eurovizijos“ atranką alternatyviosios scenos atstovai šturavo ne kartą. Tai nestebina, nes dalyvauti konkurse – vienas geriausių būdų pristatyti kūrybą didesniai klausytojų ratui. Tačiau dažniausiai niekam nepasisėkdavo prisibrauti iki finalo, ką jau kalbėti apie pergalę.

Kai skaitysite šį mūsų žurnalo numerį ir šį tekstą, visos eurovizinės aistros veikiausiai bus nurimu-

sios. Drįstu prognozuoti, kad šis jaunimo pamėgtas kolektyvas galbūt keisti į pateks į finalą, bet pergalės į Vilnių neparveš. Tačiau tai nieko tokio, nes mūsų nacionalinėje sąmonėje katarsis (arba ap(si)valymas), atrodo, jau įvyko.

Deja, šįkart negalime pasiūlyti interviu su „Katarsiu“ – sąžinė mums neleido trikdyti pasiruošimo „Eurovizijai“ proceso. Kaip kompensaciją siūlome paskaityti pokalbį su neseniai albumą „Niaukias dangus“ išleidusiu duetu „Kyla Vėjas!“, kurio viena iš narių – bosistė Emilija Kandratavičiūtė – groja ir grupėje „Katarsis“.

Taip pat šiame numeryje rasite interviu su grupės „shishi“ merginomis – jos papasakojo apie savo koncertinius nuotykius JAV ir Meksikoje. Mūsų atstovas Ukrainoje Tomas Ivanauskas apie karo draskomos šalies kultūrą pasikalbėjo su... dirbtinio intelekto programa. „Autoportreto“ rubrikoje vieši jauna juvelyrė leva Žekevičiūtė, kurianti ne tik trapius juvelyrikos objektus, bet ir būsenas – tylos, meditatyvumo, ramybės, cikliškumo. Mūsų mados ekspertė Kristina Stankevičiūtė pasidalijo įspūdžiais ir nuotraukomis iš parodos „Aukštoji mada luvre – menas ir mada: svarbiausi akcentai“. Dar siūlome filmų ir muzikos albumų apžvalgų.

Gero skaitymo!

JONAS BRAŠKYS
KLAUSO MUZIKĄ,
KAD JUMS NEREIKĖTŲ

TOMAS IVANAUSKAS
LAIŠKARAŠYS
IŠ UKRAINOS

BANGA ELENA KNIUKŠTAITĖ
PRADEDANTI
MENOTYRININKĖ

KRISTINA STANKEVIČIŪTĖ
MOKSLŲ DAKTARĖ,
MADOS MITŲ ATSKLEIDĖJA

TOMA VIDUGIRYTĖ
PAŽENGUSI
MELOMANĖ

KAMILĖ ZINKEVIČIŪTĖ
PRADEDANTI
SINEFILĖ

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

Žurnalo „370“ veiklai 2025 m. „Medijų rėmimo fondas“ skyrė 19 469 Eur.

Projektui „Kultūros ir meno gidas jaunimui 2025“ įgyvendinti skirta 30 000 Eur.

+

+

370

ISSN 2029-7408

370.diena.lt

Vyriausioji redaktorė

Jurgita Kviliūnaitė Dogan

370@kaunodiena.lt

Maketavimas

Vaida Dosinienė

Reklamos skyrius

Erika Nakutienė

+370 698 20 578

e.nakutiene@kaunodiena.lt

Leidėjas

UAB „Sunra“

Spaudė

UAB „Polska Press Sp. zo.o“

Tiražas

13 500

370 už reklamų turinį neatsako

#150, gegužė, 2025

Reklaminiai straipsniai

žymimi **OZE**

+

+

„SHISHI“ NUOTYKIAI ŠIAURĖS AMERIKOJE

Rašė Toma Vidugirytė

„Bosas, būgnai, gitara, trijų choras, ir *voila*“ – taip pristato *surf / rap / trash / soul* ir kitus stilius maišantis, energija trykštantis trio „shishi“. Po Benadettos, Victorios ir Teresos sceniniais vardais ir ryškiais drabužiais – ne ką mažiau ryškios moterys: Dominyka Kriščiūnaitė (bosistė Victoria), Kamilė Griušytė (būgnininkė Benadetta) ir naujoji narė Meda Kaunaitė (gitaristė Teresa), pakeitusi buvusią narę Giedrę Nalivaikaitę (Marią Rosą). Jos kuria ir dainuoja apie tai, ką galvoja kasdien. Scenoje daug pozityvumo ir energijos, bet trio sako, kad neturi linksmų dainų... Su „shishi“ merginomis ir jų vadybininku Ištvanu Tomašu aiškinomės, kaip taip gali būti, ir kalbėjome apie jų naujausią darbą – mini albumą „FAQ“. Taip pat daug dėmesio skyrėme „shishi“ kelionei ir koncertams Šiaurės Amerikoje: merginos neseniai pasirodė Amerikos muzikos talentų festivaliuose „The New Colossus“ Niujorke ir „South by Southwest“ (SXSW) Ostine, paskui koncertavo Meksikoje.

– Kokie pastarieji keleri metai buvo jūsų grupei?

Dominyka: Pandemija padarė nemažai neigiamos įtakos. Prieš pandemiją prisijungė Benadetta, kuriai žadėjome, kad vyksime į Pietų Korėją, laukia daug veiklos, bet prasidėjo karantinas ir niekur neišvažiuome. Buvo daug planų ir staiga viskas nusikėlė į internetą, o interneto pasaulis, manau, daugumai muzikantų siurbia energiją. Vėliau dar prasidėjo karas ir buvo labai liūdna.

Ištvanas: Tačiau planų buvo daug. Pasirašėme sutartį su leidybos kompanija iš Didžiosios Britanijos „The state51 Conspiracy“, priplanavome koncertų visame pasaulyje... Galiausiai vis tiek nemažai koncertavome užsienyje, dalyvavome festivaliuose.

– Turėjo būti nelengva kurti, juolab kad jūsų grupė scenoje spinduliuoja pozityvumą ir žaismingumą, o aplink daug neigiamų emocijų...

Kamilė: Mes kalbame apie neigiamus dalykus, bet mokame iš jų pasijuokti.

Dominyka: Gal net neturime nė vienos linksmos dainos...

Kamilė: Turime, bet vis tiek kažkiek reikia pasiskųsti. (*Šypsosi.*)

– Nors per karantiną viskas aprimo, jūs vis tiek koncertavote, kūrėte. Kaip jums pavyko išlaikyti savo skambesį ir kūrybos liniją?

Dominyka: Mes niekada nesustojome, tiesiog buvo truputį sunkiau. Svarčiau apie galimybę gyventi Italijoje ir išvažiuau. Marijai Rosai pranešus, kad nori palikti grupę, su Benadetta pasitarėme ir nusprendėme, kad norime tęsti. Tada pakvietėme prisijungti Medą ir dabar kuriame toliau.

Kamilė: Buvo *nearly happily ever after*, o dabar – *happily ever after*. (*Juokiasi.*)

– Neseniai pasirodė jūsų naujas EP „FAQ“. Kaip atrodė jo kūrybos procesas?

Dominyka: Buvome Budapešte, grojome laive, kur sutikome Kanados leidyklos „Birthday Cake Records“ atstovą, kuriam labai patiko mūsų muzika. Jis sakė, kad mūsų kūryba labai patiktų JAV rinkai / auditorijai ir pasiūlė, kai turėsime naujos kūrybos, atsiųsti jam paklausti. Netrukus ir pradėjome kurti šį mini albumą.

Kamilė: Išsūkių buvo nemažai. Kūryba truko metais ilgiau, nei planavome, – iš viso apie dvejus metus. Įrašėme gana greitai, bet vėliau viskas vyko su pertraukomis.

Dominyka: Įrašėme greitai, bet paskui reikėjo suvesti ir priimti kitus sprendimus...

Kamilė: Ir dar suderinti laiką, kad visi galėtų praleisti studijoje tris keturias valandas. Šįsyk įrašinėjome pas kitą žmogų – Simą Oką, kuris dar šiek tiek ir prodiusavo. Man atrodo, kad šis EP kitoks. Įdomu, kad gyvai viso mini albumo dar nesame groję nei su Maria Rosa, nei su Teresa – tik kelias dainas su Meda (Teresa).

Dominyka: Kai grojome tas naujas dainas su Meda, jos skambėjo kitaip nei įrašė. Meda tikrai atneša savitą spalvų paletę į grupę.

Ištvanas: Reikia patikslinti – šį mini albumą merginos kūrė dar su Maria Rosa (Giedre). Meda jį kuriant nedalyvavo ir tik dabar prasidės kūryba su Meda.

– Ką sudėjote į mini albumą „FAQ“?

Dominyka: Daug klausimų – kaip ir rodo pavadinimas (verčiant EP pavadinimą į lietuvių kalbą – DUK – dažniausiai

užduodami klausimai). Daug egzistencializmo, pasaulio beprasmybės, klausimų apie tai, kaip reikia gyventi gyvenimą...

Kamilė: Tačiau viskas susipina su ironija ir sarkazmu – mokame pasijuokti iš problemų.

Dominyka: Yra ir gamtos, peizažų – kad galbūt užsimerktum, įsivaizduotum ir tai nuramintų neramias mintis.

– **Ką į grupę įnešė naujoji narė Meda?**

Dominyka: Meda yra daug patirties turinti gitaristė – tai labai jaučiama. Jos balso spalva labai dera su mūsų balsais. Kartais net susipainiojame, kuris balsas yra kurio.

Meda: Manau, įnešu aštrumo. Esu iš pankroko pasaulio ir tai, manau, girdėti.

– **Kaip esate pasiskirsčiusios vaidmenimis grupėje? Dominyka prisipažino, kad nerimauja dėl visų... O kaip kitos?**

Kamilė: Aš priešingai – visada sakau, kad viskas bus gerai. Dominyka bijo, kad viskas blogai, o man viskas labai gerai. Meda turbūt viduriukas.

Dominyka: Aš esu *paranoid shishi*, Kamilė yra *silly shishi*, o Meda – *wise shishi*. Tą išsiaiškinome pernai Prancūzijoje. (*Šypsosi.*)

Kamilė: Taip, tada paklausiau „ChatGPT“, kokie galėtų būti mūsų vardai. Nerašiau – itališki vardai, nes jau turime itališkus sceninius vardus. Gavome tokių variantų... (*Juokiasi.*)

– **Kad jau užsiminėte apie itališkus sceninius vardus... Kaip gimė taviškis, Meda? Meda:** Mano pseudonimas atsirado iš realybės šou „Real Housewives of New Jersey“. Ten buvo Teresa, o ir šiaip kietų Teresų yra.

– **Kovo mėnesį praleidote labai intensyviai – keliavote ir koncertavote Šiaurės Amerikoje, pasirodėte dviejuose festivaliuose. Kas ten vyko ir kaip atsigauzate po intensyvaus laikotarpio?**

Dominyka: Niujorke dalyvavome *showcase* festivalyje „The New Colossus“. Grojome du koncertus ir buvo labai *faina*. Gavome meilės kiaušinių, nudažytą lietuviškai, – tikrai nerealu! Jis buvo įdėtas į stiklainį ir saugiai vežiojamas visos kelionės metu.

Kamilė: Tada vykome į Ostiną – dalyvavome festivalyje „South by Southwest“ (SXSW). Tai didžiausias tokio tipo festivalis pasaulyje ir ten grojome net šešis kartus. Prieš važiuodama žiūrėjau internete – nežinojau, ar tai muzikos, ar filmų, ar verslo festivalis. Kai atvykome, po truputį tapo aišku. Gyvenome kemperyje – buvo tikras stovyklos *vaibas*. Grįžtame vakare, sėdime, kalbame... Smagu.

Dominyka: Festivalis labai didelis ir kiek keistas – reikėjo priprasti. Tačiau pagrojome, susipažinome su draugais ir supratome, kaip viskas vyksta. Netgi grojome tris neoficialius koncertus. Vienas jų buvo labai ypatingas – koncertavome kieme ir buvo labai jauku, kaip gimtadienyje.

Meda: Mieste grojo daug tų pačių grupių, kaip ir festivalyje. Turbūt tos, kurios nepatenka į oficialų festivalį, groja neoficialiuose renginiuose.

– **Paskui vykote į Meksiką. Kaip sekėsi ten?**

Dominyka: Iš Ostino 9 valandas važiuavome autobusu į Monterėjų, kur grojome koncertą ir kurį laiką viešėjome. Vėliau iš ten dar

14 valandų – iki Meksiko miesto. Buvo baisu, nes Kamilė prisiskaitė internete daug baisių dalykų.

Kamilė: Tapau *paranoid shishi*. Kelionėse mėgstu būti pasiruošusi. Jeigu mane pagrobs ar apiplėš, bent būsiu tam nusiėikusi. (*Juokiasi.*)

Meda: Meksikos laukiau su smalsumu ir baime – tai toliausiai nuo Vakarų pasaulio, kur esu buvusi. Gal tai kėlė didžiausią nerimą. Juk čia ne Europa, kur nuvykti, pavyzdžiui, į Paryžių – žinai, kaip mieste viskas vyksta, nes visuose Europos miestuose panašu.

– **Kokie įspūdingiausi nuotykiškai Meksikoje?**

Dominyka: Meksikoje paragavau vabalo – žiogo. Buvo šiek tiek šlykštu. Vėliau radau anteną, įstrigusią tarp dantų... Tačiau vis dėlto yra prisiminimas, kad išdrįsau. Dar labai gražioje koncertuose buvome – užsimezgė naujų draugysčių. **Meda:** Aš vabalo nevalgiau, bet ant mano kokteilio buvo kirminų druskos, tai irgi truputis egzotikos. Man labai patiko maistas, jų dievai ir visi piešiniai...

Ištvanas: Buvo įdomi situacija dėl aukščio – Meksiko miestas yra daugiau nei 2 200 m aukščiau jūros lygio, todėl ten kartais sunku kvėpuoti. Mūsų draugams, kuriuos sutikome Teksase ar Ostine, Meksike buvo sunku groti – jie netgi nusipirko deguonies kaukes su deguonies balionėliais ir prieš koncertą pakvėpuodavo.

Kamilė: Man dar per anksti išskirti ką nors konkrečiau – viskas buvo labai intensyvu. Dar reikia laiko, kad galėtum grįžti į gyvenimą ir susidėlioti įspūdžius.

Ištvanas: Taip, kiekvienas miestas – tarsi kitas pasaulis. Niujorke šalta, Ostine +30 °C, Meksikoje – vėl kitaip. Labai daug veiklos, viskas greitai keičiasi ir intensyvu...

– **Ką pavyko pasiekti išvykus į šią kelionę?**

Kamilė: Iš viso grojome keturiolika koncertų ir pritraukėme naujų gerbėjų. Tam ir vykome, kad toje pasaulio pusėje įgytume naujų klausytojų, ir mums tai pavyko. Smagiausia, kad susipažinome su daug grupių, su kuriomis užsimezgė draugystės. Buvo labai smagu tiesiog leisti laiką kartu.

Dominyka: Dabar su jais palaikome draugystę internetu – pasidomime, kaip kam sekasi. Šiaip labai smagu leisti laiką tarp muzikantų. Niujorke dar taip neįsijaučiau, bet Ostine buvo kaip didelė stovykla, pilna muzikantų, kurie tave supranta, nes eina labai panašiu keliu. Man tai labai patiko. Gera būti tarp bendraminčių muzikantų. **Ištvanas:** Pritariu. Buvo ir daug vadybininkų, kurie irgi yra šios ekosistemos dalis. Visi susitinka, dalijasi, ir matai – tie patys klausimai, tie patys iššūkiai ir problemos. Labai geras jausmas suprasti, kad nesi vienas.

– **Gal kokių nors pamokų ar patarimų gavote iš šių patirčių?**

Dominyka: Vienas draugas iš grupės MONTAZ pasakė: „Never quit“. Tikrai labai geras patarimas.

Kamilė: Aš supratau, kad kažkur visada mus gali priimti tokias, kokios esame, – nereikia niekuo apsimesti ar keistis. Galime toliau būti *crazy girls*.

Meda: Šį kartą buvo daug koncertų per trumpą laiką, tad pavyko labiau atsipalaiduoti grojant. Gera pamoka, bet tai natūralu, kai groji kasdien.

– **Naujajame EP yra daugiau kūrinių anglų kalba. Čia todėl, kad vis labiau orientuojate kūrybą į užsienį?**

Kamilė: Lietuviškai taip pat kuriame, tačiau mes – labiau užsienio grupė. Lietuvoje koncertų daug nesurengsi, nes maža rinka, o ir angliškai kažkaip lengviau kurti, lengviau pasakyti, ką galvoji. Dabar daug lietuviškai kuriančių kūrėjų, kuriems geriau sekasi išsakyti mintis lietuvių kalba.

Dominyka: Mes irgi kuriame lietuviškai, jeigu išsprūsta gera mintis. Tikrai

nesibaidome lietuvių kalbos, bet išversti anglišką kūrybą – aš nepasiryžusi tokiai avantiūrai.

– **Minėjote, kad kelionė paaugino jūsų auditoriją...**

Ištvanas: Tai buvo pagrindinis mūsų tikslas. Kai susitikome su leidybos kompanija, jie sakė, kad mūsų muzika turėtų būti įdomi šiam pasaulio kraštui. Tad dirbome, kad kuo efektyviau paskleistume grupės muziką ir rastume žmonių, kurie padėtų mums eiti toliau. Todėl ir nusprendėme vykti į Šiaurės Ameriką. Festivalis SXSW – didžiausias pasaulyje. Ten tikėjome susipažinti su tais, kurie gali padėti. Prieš išvykdam išleidome singlą ir paskelbėme, kad bus EP. Meksikoje suradome ir *bookingo* agentą, kuris padėjo organizuoti koncertus, – planuojame toliau bendradarbiauti.

Kalbant apie skaičius – per mėnesį instagramo sekėjų padaugėjo apie 1 tūkst. Feisbuke augimas buvo mažesnis, bet mes labiau koncentruojamės į

Taip radome Ištvaną ir ten prasidėjo mūsų santykiai.

Ištvanas: Taip, reikėtų, kad ne tik grupė važiuotų, bet ir kas nors jai ten atstovautų, nes reikia nemažai bendrauti. Su pinigais kelionei – sunkiau. Yra Muzikos verslo asociacija, kuri padeda ir per Kultūros tarybą gauna kažkiek pinigų, bet nedaug. Vis dėlto tokių priemonių, kurios padėtų šioms kelionėms įvykti, praktiškai nėra. Kalbant apie kitas valstybes, dalyje jų žymiai daugiau pinigų, dėmesio ir energijos skiriama muzikai ir jos eksportui, bet čia jau politika...

– **Kokių tikslų sau keliate, kai važiuojate į talentų festivalius? Kaip reikia tas pažintis megzti ir save pristatyti?**

Dominyka: Aš nekenčiu *networkinti*. Kažkaip labai sunku. Arba jaučiu ryšį ir draugauju, arba ne, todėl nežinau, ką patarti.

Kamilė: Pavyzdžiui, mes festivalyje „South by Southwest“ buvome pasirošę po pluoštą lipdukų ir visiems juos dalijome.

Beno Houdjiko nuotr.

AŠ SUPRATAU, KAD KAŽKUR VISADA MUS GALI PRIIMTI TOKIAS, KOKIOS ESAME, – NEREIKIA NIEKUO APSIMESTI AR KEISTIS. GALIME TOLIAU BŪTI CRAZY GIRLS.

instagramą. „Spotify“ ir „Apple Music“ klausytojų iš Šiaurės Amerikos, Kanados, Meksikos taip pat smarkiai padaugėjo.

Pirmas strateginis žingsnis buvo informuoti apie artėjančią EP – taip visi žinojo, kad laukia kažkas naujo. Dabar jau pasirodė – tikimės, kad patiks ir bus dalijamasi muzika plačiau.

– **Kaip minėjote, jūs daugiau užsienio grupė ir daug koncertavusios užsienyje, talentų festivalių aplankiusios... Prikaupusios patirties nemažai, tad gal turite ką patarti grupėms, kurios labai nedaug jos turi? Kaip dalyvauti *showcasuose* ir kaip juos atsirinkti?**

Dominyka: Reikia ir verta dalyvauti talentų festivaliuose. Aš visas grupes siųsčiau į Slovėniją, Liublianą, į festivalį „Ment“, nes ten – gera atmosfera. Atrodo, jau dabar galima registruotis. Jame dalyvavome, kai susikūrėme kaip grupė. Maria Rosa registravo, kreipėmės ir pradėjome ieškoti pagalbos, kas galėtų važiuoti kartu ir būtų pastiprinimas iš vadybos pusės.

Ištvanas: Tačiau Amerikoje šiaip visi gana atviri. Kalbant apie *showcase* festivalius ir kuo jie skiriasi nuo europinių (kiek pastebėjau, nes irgi pirmą kartą buvau Amerikoje tokiam festivalyje), ten visi žino, ko susirinko, ir kalba atvirai – kaip jie sako, *to the point*. Eini ir sakai: „Aš darau tai, tai ir tai, ką tu darai?“. Pasakoji, pasidomi ir tada žiūri, ką galima kartu padaryti. Arba paklausai: gal gali rekomenduoti žmogų, kurio kontaktų reikia? Tada iš karto kažkas vyksta arba ne. Europoje kartais matau, kad nėra tokio noro iš karto bendradarbiauti. Nesakau, kad tai blogai, tiesiog – kitaip.

– **Ką planuojate veikti vasarą?**

Ištvanas: Gegužę pristatysime albumą ir planuojame daugiau koncertų. Rudenį planuojame turą. Rugsėį keliausime koncertuoti į Kanadą. Kitais metais vėl norėtume į Meksiką. Dabar labai norisi koncertuoti, bet Meda yra Briuselyje ir visi dar turi skirtingų projektų, todėl mums reikia labai planuoti ir suderinti koncertus.

Dominyka: Ir norime kurti naujas dainas. (*Šypsosi.*)

BESINIAUKKIANČIS DANGUS IR ORO STICHIJOS KŪRYBOJE

Rašė Toma Vidugirytė

Postpanko duetas „Kyla Vėjas!“, kurį sudaro Antanas Jakutis ir Emilija Kandravičiūtė, įpūtė naujų vėjų į Lietuvos muzikinę sceną. Dar nepasirodžius pirmajam albumui, jie grojo renginio „Juodas Vilnius“ scenoje, apšildė postpanko dueto iš Jungtinės Karalystės „The KVB“ pasirodymą Vilniuje. Po pirmųjų singlų ir debiutinio albumo išleidimo auditorija tik augo. Neseniai grupė savo gerbėjams pristatė antrąjį savo albumą „Niaukias dangus“. Apie dueto susikūrimo istoriją, oro stichijos svarbą, kitus simbolius kūryboje ir naujausią jų albumą kalbinome Emiliją ir Antaną.

Igno Jakučio nuotr.

– Pakalbėkime apie pačią pradžią: susipažinote „LOFTAS Fest“, esate pora... Kaip nusprendėte kurti kartu? Juk turite ir kitų projektų, kur išliejate kūrybinę energiją.

Emilija: Kurdavau savo malonumui. Susipažinusi su Antanu, parodžiau jam savo kūrybą, jis man – savo. Vėliau parodėme keletą savo dainų Karoliui iš grupės „Egomašina“ ir jis pasiūlė kurti kartu, nes mūsų kūryba labai panaši tiek nuotaika, tiek emocija.

Antanas: Turėjo būti du atskiri projektai: Emilija Kandravičiūtė-Emoon ir Antano Jakučio „Kyla Vėjas!“. „Kyla Vėjas!“ buvo mano asmeninis projektas, skirtas pristatyti savo kūrybą. Dažnai ką nors sukurdavau, parodydavau *chebrai*,

bet jiems viskas skambėdavo per daug romantiškai. Juk ne su *bicais* groti romantišką muziką. (*Šypsosi.*) Nenorėjau savęs stabdyti, o atsiradus Emilijai, norėjosi iš naujo rimtai imtis kūrybos.

– Taip išeina, kad kolega pastūmėjo kurti duetą?

Emilija: Truputį pastūmėjo, bet ir patys jautėme, kad norime kurti kartu – tik gal šiek tiek nedrįsime. Bent jau aš bijojau.

– Kodėl „Kyla Vėjas!“? Ar negalvojote pasivadinti kitaip?

Antanas: Pavadinimas kilo iš mano gimtinės Klaipėdos – atmosferos ir jausmo, kurie įkvėpė pirmuosius kūrinius. Svarstėme jį keisti, bet Emilijai pavadinimas labai patiko, todėl nusprendėme likti prie „Kyla Vėjas!“.

– Kaip formavosi „Kyla Vėjas!“ garsas ir tai, kaip dabar skambate?

Antanas: Klausomės labai daug muzikos. Galvojau, kad klausausi nišinės muzikos, kurios mažai kas klauso. Kai susipaži-

nome su Emilija ir išgirdau jos grojaraštį, atrodė, kad mano *playlistas* groja. Taip sutapo, kad klausome beveik tokios pat muzikos ir suprantame, kas mums labiausiai patinka. Klausoma muzika mus įkvepia ir grupės skambesys atsirado būtent iš tų skirtingų inspiracijų.

– 2023 m. pristatėte savo pirmąjį albumą „Kyla Vėjas!“. Papasakokite, kokį jį norėjote sukurti ir koks pavyko? Kiek laiko jį kūrėte?

Emilija: „Kyla Vėjas!“ kūrėme labiau singlais, o ne kaip vientisą teminį albumą. Vis dėlto jį jungia bendros emocijos – meilė ir baimė. Šias nuotaikas galima jausti visuose kūriniuose. Jį kūrėme maždaug metus...

Antanas: Kol prispaudė „Juodas Vilnius“, nors planavome išleisti anksčiau. Kartais gerai *deadline'ai*, nes jie neleidžia per daug taisyti ir gludinti.

– **Iš kur ta melancholija ir ilgesys kūriniuose ir skambesyje?**

Emilija: Mes abu esame melancholikai. Dar vaikystėje, kiek save pamenu ir kiek Antanas pasakojo apie save, tokie buvome. Manau, kad yra dovana būti melancholiku, nes iš šios emocijos gimusi kūryba labai daug kam rezonuoja.

Antanas: Natūraliai taip išeina. Sunku sukurti linksmų dainų, kurios skambėtų įdomiai, būtų gilios, o ne nuobodžios ir lėkštos. Kartais svarstydavau, ar verta skleisti tą melancholiją ir liūdesį. Bet vėliau pagalvojau – galbūt kažkas išgirs tas dainas ir supras, kad jie ne vieni taip jaučiasi. Taip nyksta vienišumo jausmas ir kūryba įgauna prasmę.

– **Ne taip seniai pristatėte antrąjį albumą „Niaukias dangus“. Kokių emocijų į jį sudėjote ir kaip sekėsi jį kurti?**

Emilija: Labai padėjo tai, kad išvažiavome į Klaipėdą – į kūrybinę stovyklėlę.

Antanas: Nuvykome ten su daug demonstracinių įrašų, kuriuos norėjome pabaigti, bet netikėtai sukūrėme ir naujų kūrinių. Jų liko ir kitam albumui. (*Šypsosi.*) Ten viskas susidėliojo – atsirado aiškesnis tikslas, o dainos įgavo bendrą skambesį. Pirmasis albumas buvo labiau chaotiškas – jame daugiau neapibrėžtumo ir įvairių emocijų.

Emilija: Mūsų grupė ir muzika yra kaip santykiai. Pirmas albumas buvo tarsi naujų santykių pradžia – daug įvairių emocijų, nuotaikų, savęs ieškojimo. O antrasis albumas jau brandesnis – tarsi apsipranti, išikuri, pradedi gyventi kartu su žmogumi. Labai džiaugiuosi šiuo albumu, nes man labai patinka piktesnės dainos, greitesni tempai ir aštresni sintezatoriai.

Antanas: Taip, antras albumas tamsesnis ir siek tiek agresyvesnis dėl pasaulyje vykstančių dalykų ir bendrų nuotaikų.

– **Kokių lūkesčių turite dėl šio albumo?**

Emilija: Tikimės, kad patiks ir bus klausomas. Labai norėjęsi tinkamai pristatyti albumą, surengti kiek kitokį pristatymo koncertą. Nusprendėme, kad geriau mažiau pasirodymų, bet su stipresne idėja, kad žmonės pamatytų visą vaizdą, kurį norime perteikti.

Antanas: Norisi rengti koncertus, kurie skleistų idėją ir būtų vizualiai gražūs. Nebesinori aukoti koncerto kokybės dėl kiekybės. Todėl ir buvo tik vienas albumo pristatymo koncertas – balandžio 11 d. Vilniuje.

Emilija: Specialiai rengėme penktadienį, kad būtų galimybė atvažiuoti ir iš kitų miestų.

– **Dueto pavadinimas – „Kyla Vėjas!“, albumo pavadinimas – „Niaukias dangus“... Oro stichijos, dangus, vėjas – įkvėpimas iš Klaipėdos?**

Antanas: Taip, bet yra ir perkeltinių prasmių. Mus veikia ir pasaulio kontekstas – klimato kaita, karai, įvairios grėsmės. Pavyzdžiui, vėjas iš tiesų stiprėja dėl klimato kaitos ir stiprės dar labiau.

„Niaukias dangus“ simbolizuoja tą sunkų emocijų foną – niūrų, slegiantį, bet kartu kviečiantį priešintis. Šis albumas mums yra kaip pasipriešinimas – ne tik išorinei tamsai, bet ir tam, kad neapsiniauktų mintys galvoje.

– **Gerbėjai albumą pirmiausia galėjo išgyti ir išgirsti kasetės formatu. Jis tik vėliau pasirodė pasiklausymo platformose ir vinilinėje plokštelėje. Kaip sugalvojote atgaivinti kasetės formatą?**

Emilija: Norėjosi paskatinti žmogų siek tiek pasistengti dėl muzikos – gal nusipirkti, o gal pas save ar pas kaimyną suras-

„NIAUKIAS DANGUS“ SIMBOLIZUOJA TĄ SUNKŲ EMOCIJŲ FONĄ – NIŪRŲ, SLEGIANČIŲ, BET KARTU KVIEČIANČIŲ PRIEŠINTIS.

ti kasečių grotuvą ir paklausti albumo.

Antanas: Jei bent keli žmonės tai padarė, mes jau džiaugiamės. Šiaip pats kasetės klausymasis yra įdomi patirtis. Mes patys kažkada nusipirkome CD ir ieškojome automobilio ar grotuvo, kad galėtume jo pasiklausyti. Tai buvo smagus nuotykis, kurį norėjome perduoti ir kitiems.

– **Kas įkvėpė šį albumą? Minėjote situaciją pasaulyje, santykius... Gal dar kas nors?**

Emilija: Dainą „Neteisi“ sukūriau, kai man buvo šešiolika metų. Jai mane įkvėpė tos šešiolikmetės Emilijos prisiminimai. Santykiai ir prisiminimai – du pagrindiniai dalykai, kurie mane įkvėpė sukurti šį albumą.

Antanas: Mane dažnai įkvepia kitos dainos. Klausai muzikos ir atrandi kažką naujo. Norisi užpildyti tam tikrą nišą, kuri dar nužpildyta, ir praplėsti ribas.

– **Ar turite kokių ritualų kurdami ar prieš išeidami į sceną?**

Emilija: Prieš einant į sceną mums svarbiausia yra pabūti dviese be pa-

šalinių žmonių ir nusiraminti, pakvėpuoti. O kūrybos procesas – labai skirtingas. Pavyzdžiui, klausant vienos mūsų dainos, man gimė naujos dainos idėja. Kartais kuriu tik viena – su savo bosu, pedalais ir susikaupusi. Jeigu nesistengi kurti, tai įkvėpimas ateina skirtingu metu ir skirtingose vietose. Jei stengiesi, tuomet turėtum būti vienas, nusiraminęs, pakvėpavęs.

Antanas: Prieš koncertus galvoje sukasi daug minčių, o meditacija padeda būti čia ir dabar. Pamedituoji, nusiramini ir pasiroši pasirodymui. Kūrybai taip pat padeda, kai nėra minčių pertekliaus galvoje. Taigi pagrindinis ritualas – nusiramimas.

– **Ką darytumėte kita, jeigu ne muzika?**

Emilija: Mes taip pat vedame muzikos pamokas. Esu svarsčiusi apie muzikos terapiją, bet tai vėlgi susiję su muzika. Mano širdis taip pat linksta prie gamtos, jūros... Gal būčiau aplinkosaugininke ar želdinčia aplinką?

Antanas: Aš, turbūt, linkčiau į vizualinę pusę ar dirbčiau prie filmų. Seniau dažnai redaguodavau vaizdo medžiagą, montuodavau ir daug piešdavau. Gal tapyba? Gal fotografija? Dabar irgi dažnai labai norisi tapyti...

Manau, bandyčiau ir žiūrėčiau, kas geriausiai pavyksta. Nei tapybos, nei fotografijos dar iki galo neišbandžiau, tad nesu tikras, ar tai tikrai mano kelias, ar neatsibostų. Labai nemėgstu kompiuterių, todėl vaizdo medžiagą montuoti būtų sunku. Jau esu bandęs ir mane tai psichologiškai labai stipriai veikia. Neįsivaizduoju, kaip žmonės dirba biure visą dieną.

Grupės archyvo nuotr.

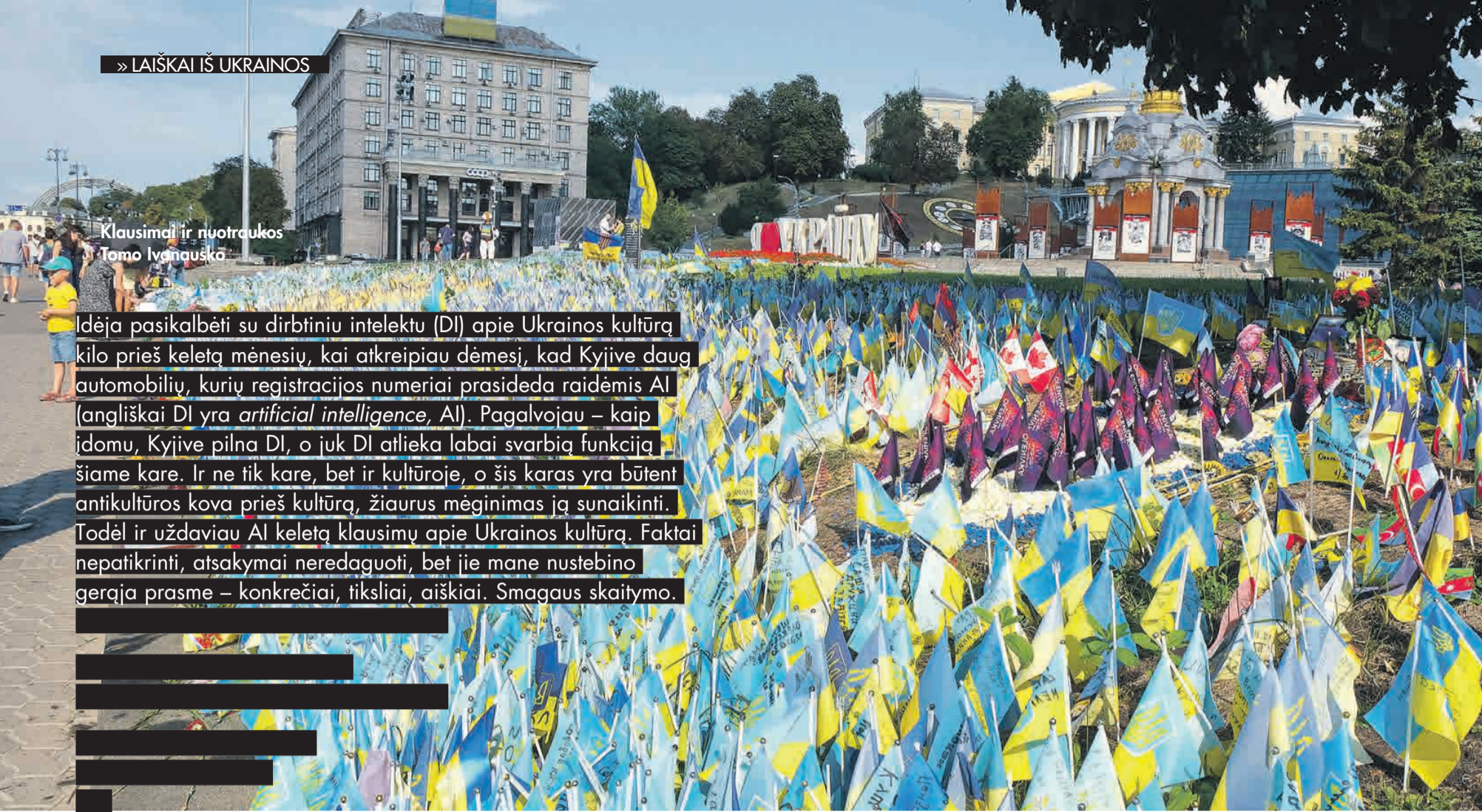

Elenos Mkrčian nuotr.

Klausimai ir nuotraukos
Tomo Ivanausko

Idėja pasikalbėti su dirbtiniu intelektu (DI) apie Ukrainos kultūrą kilo prieš keletą mėnesių, kai atkreipiau dėmesį, kad Kyjive daug automobilių, kurių registracijos numeriai prasideda raidėmis AI (angliškai DI yra *artificial intelligence*, AI). Pagalvojau – kaip įdomu, Kyjive pilna DI, o juk DI atlieka labai svarbią funkciją šiame kare. Ir ne tik kare, bet ir kultūroje, o šis karas yra būtent antikultūros kova prieš kultūrą, žiaurus mėginimas ją sunaikinti. Todėl ir uždaviau AI keletą klausimų apie Ukrainos kultūrą. Faktai nepatikrinti, atsakymai neredaguoti, bet jie mane nustebino gerąja prasme – konkrečiai, tiksliai, aiškiai. Smagaus skaitymo.

DI: KULTŪRA KARO TAMPA NE IŠRAIŠKOS PRIEMONĖ, O

– Ką pasaulis turėtų žinoti apie Ukrainos kultūrą?

Ukrainos kultūra yra labai turtinga, gili ir įvairiapusė, ir pasauliui tikrai verta apie ją daugiau sužinoti. Štai keli esminiai dalykai, kuriuos, mano manymu, pasaulis turėtų žinoti.

TAUTOSAKA IR MITOLOGIJA. Ukraina turi unikalų folklorą – dainų, pasakų, mitų ir legendų, dažnai perduodamų iš kartos į kartą. Vien tik *dumy* – epinės dainos apie herojus – atskleidžia daug apie tautos dvasią.

KALBOS IR LITERATŪROS PAVELDAS. Ukrainiečių kalba – viena seniausių slavų kalbų, o literatūroje spindi tokie autoriai kaip Tarasas Ševčenka – tautos simbolis ir kultūrinis milžinas.

TRADICINĖ MUZIKA IR ŠOKIAI. Instrumentai, kaip bandūra ar trembita, kartu su šokiais, pvz., hopaku, išreiškia tautos energiją ir kūrybiškumą.

RANKDARBAI IR MENAS. Ukrainietiška vyšyvanka (siuvinėti marškiniai) ir pysanka (margučiai) yra ne tik gražūs, bet ir simboliški – jie talpina istorinę, dvasinę ir net maginę reikšmę.

KULINARIJA. Ukrainos virtuvė su tokiais patiekalais kaip barščiai, virtiniai ar balandėliai yra šilta, soti ir giliai susijusi su žeme ir sezonais.

PASIPRIEŠINIMO IR LAISVĖS DVASIA. Istoriskai ir šiaudien ukrainiečiai nuolat kovoja už savo tapatybę, kalbą ir laisvę – ši dvasia giliai įaugusi į jų kultūrą.

– Kuo ypatingas Ukrainos himnas?

Ukrainos himnas, pavadintas „Ще не вмерла Україна“ („Šče ne vmerla Ukrajina“, liet. „Dar nenumirė Ukraina“), yra ypatingas dėl kelių gilių ir simboliinių priežasčių:

ŽODŽIŲ GALIA – NE ŠLOVĖ, O IŠLIKIMAS

Skirtingai nei daugelio šalių himnai, akcentuojantys pergale ar didybę, Ukrainos himnas prasideda žodžiais „Dar nenumirė Ukraina“ – tai labai stiprus pareiškimas apie gyvybingumą tautos, kuri per šimtmečius išgyveno okupacijas, represijas ir tautinę priespaudą. Tai himnas ne triumfui, o neišsenkiamam išlikimo troškimui.

ISTORINIS KONTEKSTAS

Žodžius parašė ukrainiečių poetas Pavlo Čubynskis 1862 m., kai Ukraina buvo padalyta tarp imperijų, o tautinis sąmoningumas pradėjo stiprėti. Muziką sukūrė Mychailo Verbyckis, kuris buvo ne tik kompozitorius, bet ir kunigas, – tai rodo ir dvasinę šio kūrinio reikšmę.

TAUTOS VALIOS SIMBOLIS

Himnas tapo pasipriešinimo ir vienybės simboliu, ypač 2014 m. Euromaidano revoliucijos ir 2022 m. plataus masto Rusijos invazijos metu. Žmonės jį giedodavo protestuose, slėptuvėse, prie fronto linijos, ligoninėse – kaip dvasinę maldą už laisvę.

UNIVERSALUS IR JAUDINANTIS

Nors parašytas daugiau nei prieš 160 metų, jis šiaudien skamba itin aktualiai ir jaudinamai. Paprasti, bet galin-gi žodžiai atspindi ne vien politinę valią, bet ir gilų ryšį su tauta ir žeme.

Štai pirmosios ir svarbiausios Ukrainos himno eilutės (dažniausiai giedama pirmoji strofa ir priedainis) kartu su lietuvišku vertimu ir trumpa analize:

Originalas (ukrainiečių kalba):

Ще не вмерла Україна і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Lietuviškas vertimas:

Dar nenumirė nei Ukrainos šlovė, nei laisvė,
Mums dar, jauni broliai, nusišypsos likimas.
Pranyks mūsų priešai tarsi rasa saulėje,
Ir mes, broliai, viešpatausim savo krašte.

ANALIZĖ:

• „Dar nenumirė nei Ukrainos šlovė, nei laisvė“ – tai stiprus pareiškimas, kad net ir po ilgos priespaudos Ukrainos tautinė dvasia gyva. Šlovė ir laisvė čia yra neatsiejami vertybiniai ramsčiai.

- „Mums dar, jauni broliai, nusišypsos likimas“ – skamba viltingai. Tai kreipimasis į tautos jaunimą, tikint, kad ateitis priklauso jiems.
 - „Pranyks mūsų priešai tarsi rasa saulėje“ – vaizdingas patyginimas: priešai išnyks greitai ir be pėdsakų, kaip rasa, ištirpusi nuo ryto saulės. Tai ne keršto, o vilties įvaizdis.
 - „Ir mes, broliai, viešpatausim savo krašte“ – akcentuojama savarankiškumo ir nepriklausomybės svajonė – gyventi ir valdyti savo žemę be okupantų.
- Himnas ne tik patriotiškas, bet ir emociškai stiprus, išreiškiantis tautinį orumą, viltį ir laisvės ilgesį, kuris šiaudien skamba dar aktualiau.

– O Ukrainos herbas ir vėliava?

– Ukrainos herbas – auksinis trišakis (trizubas) mėlyname fone – vienas seniausių ir prasmingiausių nacionalinių simbolių Europoje. Štai kuo jis ypatingas:

ISTORINĖ KILMĖ – NUO KYJEVO RUSIOS LAIKŲ

Trizubas kilo dar X a., kai jį naudojo kunigaikštis Volodymyras Didysis, valdęs Kijevo Rusiją. Jis naudojo šį ženklą kaip asmeninį dinastijos simbolį – savotišką antspaudą ar ženklą ant monetų, dokumentų, ginklų. Vadinasi, Ukrainos herbas siekia tūkstantmetę valstybingumo istoriją.

LAISVĖS IR VALSTYBINGUMO SIMBOLIS

Trizubas simbolizuoja Ukrainos suverenumą ir nepriklausomybę. Jis buvo oficialiai pripažintas 1918 m. per trumpą Ukrainos Liaudies Respublikos laikotarpį ir vėl atgaivintas 1991 m., kai šalis paskelbė nepriklausomybę.

SIMBOLINĖ PRASMĖ – DAUGIASLUOKSNĖ

Trizubo forma yra mistinė, atvira interpretacijoms, todėl žmonės jame mato įvairių prasminių sluoksnių:

- Tėvynės – Tautos – Tikėjimo vienybė.
- Stilizuotą sakalą ar balandį, simbolizuojantį jėgą ar taiką.
- Kristogramą (IC XC) – kai kurie teigia, kad stilizuotai jame matyti Jėzaus Kristaus inicialai graikų kalba.
- Gilyn žvelgiant, kai kurie mato netgi širdį ar arklio galvą – tai rodo, kaip simbolis susilieja su liaudies mitologija.

ESTETIKA IR UNIVERSALUMAS

Vėliava kultūriškai svarbi ne tik dėl turinio, bet ir dėl paprasto, estetiško dizaino, kurį galima lengvai naudoti kaip tapatybės ženklą, – nuo tatuiruočių iki meno instaliacijų. Ji – tiltas tarp tautos praeities, dabarties ir ateities.

– Kokius išskirtume žymiausių visų laikų Ukrainos menininkus?

Žinoma – štai keli žymiausi visų laikų Ukrainos menininkai, palikę ryškų pėdsaką mene tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu:

Tarasas Ševčenka (1814–1861)

- Bene garsiausias Ukrainos kultūros veikėjas.
- Dailininkas, poetas ir rašytojas.
- Nors labiau žinomas dėl literatūrinės veiklos, T. Ševčenka buvo ir profesionalus dailininkas, studijavęs Sankt Peterburgo dailės akademijoje.
- Jo paveikslai dažnai vaizduoja Ukrainos valstiečių gyvenimą ir gamtą.

Kazimiras Malevičius (Kazimir Malevich, 1879–1935)

- Garsus suprematizmo (abstrakčios dailės krypties) pradininkas.
- Gimė Kyjivo gubernijoje, kilęs iš lenkų šeimos, tačiau dažnai laikomas ir Ukrainos kultūros dalimi.
- Jo garsiausias kūrinys – „Juodas kvadratas“ – tapo vienu iš moderniosios dailės simbolių.

Marija Prymačenko (1909–1997)

- Liaudies meno atstovė, garsėjusi spalvingais, surrealistiniais piešiniais, vaizduojančiais gyvūnus, fantastinius padarus ir kaimo gyvenimą.
- Pablo Picasso kartą esą pasakė: „Aš lenkiuosi šios genialios moters menui.“

Aleksandras Archipenka (Alexander Archipenko, 1887–1964)

- Vienas iš XX a. moderniosios skulptūros pradininkų.
- Gimė Kyjive, vėliau dirbo Paryžiuje ir JAV.
- Į skulptūrą įvedė kubizmo elementus, naujoviškai traktavo formas ir tuštumą.

Ivanas Marčukas (g. 1936)

- Menininkas, laikomas vienu svarbiausių šiuolaikinių Ukrainos dailininkų.
- Sukūrė unikalią tapybos techniką, vadinamą pliontanizmu (pintinė tapyba).
- Įtrauktas į „100 genijų, kurie formuoja šiuolaikinį pasaulį“ („The Daily Telegraph“, 2007).

Ilja Kabakovas (Ilya Kabakov, 1933–2023)

- Garsus konceptualusis menininkas, kilęs iš Dnipropetrovsko.
- Sukūrė instaliacijų, reflektuojančių sovietinį gyvenimą ir atmintį.
- Ilgą laiką dirbo Vakaruose, laikomas vienu iš svarbiausių posovietinės erdvės menininkų.

– Kuo svarbi Ukrainos kultūra karo metu?

Puikus klausimas. Kultūra karo metu tampa ne tik išraiškos priemone, bet ir dvasiniu ginklu. Ukrainos atveju ji atlieka kelias labai svarbias funkcijas:

TAPATYBĖS SAUGOJIMAS IR STIPRINIMAS

Kai fiziniam išlikimui kyla grėsmė, kultūra tampa tuo, kas laiko tautą kartu. Dainos, kalba, poezija, simboliai – visa tai primena, kas mes esame ir už ką kovojame. Tai priešingybė okupacijos tikslams – ištrinti tapatybę.

VIDINĖS STIPRYBĖS ŠALTINIS

Kultūra padeda žmonėms išlaikyti orumą, viltį ir žmogiškumą net ekstremaliomis sąlygomis. Ukrainiečiai gieda himną slėptuvėse, piešia ant griuvėsių sienų, rašo eilėraščius fronte – tai būdas atsispirti ne tik fiziniam smurtui, bet ir dvasiniam išsekimui.

PASIPRIEŠINIMO FORMA

Kai kurios kultūrinės išraiškos tampa aktyviu pasipriešinimo aktu. Pavyzdžiui:

- Kalbėjimas ukrainietiskai vietoj rusų kalbos tampa politiniu gestu.
- Dainos kaip „Ой у лузі червона калина“ (Oi u luzi červona kaly-na) atgimsta kaip modernūs himnai laisvei.

METU DVASINIU GINKLU

SPALVOS – TAIP PAT SVARBIOS

- Auksas simbolizuoja dvasingumą, šviesą, garbę.
 - Mėlyna – dangų, ramybę, ištikimybę.
- Šios spalvos taip pat atitinka Ukrainos vėliavą (mėlynas dangus virš auksinių javų laukų).

GYVAS SIMBOLIS

Trizubas šiandien yra ne tik herbas, bet ir pasipriešinimo ir vienybės ženklas. Jį dažnai galima pamatyti ant uniformų, vėliavų, grafičių ar net tatuiruotėse – tai tautinės tapatybės šerdis, ypač svarbi karo metu.

Ukrainos vėliava – mėlynos ir geltonos spalvų derinys – yra paprasta, bet kultūriškai giliai simboliška. Ji ne tik reprezentuoja valstybę, bet ir gyvą tautos santykį su žeme, dangumi, laisve ir istorija.

Štai kuo ji kultūriškai svarbi:

SPALVŲ PRASMĖ – ŽEMĖS IR DANGAUS VIENYBĖ

- Mėlyna viršuje simbolizuoja dangų, ramybę, taiką, dvasingumą.
- Geltona apačioje – derlingi kviečių laukai, žemės turtas, darbas ir klestėjimas.

Kartu jos perteikia tautos šaknų gylį – ūkiškumą, artumą gamtai ir dvasinį pasaulį.

LIAUDIŠKA KILMĖ

Spalvos kilusios iš liaudiškų ir istorinių tradicijų – jos dažnai matomos liaudies siuvinuose, tautiniuose drabužiuose ir vėliavose, kurios buvo naudojamos per sukilimus ar tautinius judėjimus dar XIX a.

ISTORINĖ REIKŠMĖ

- Pirmą kartą tokia vėliava buvo naudota per 1848 m. tautinį atgimimą Lvive, kai ukrainiečiai pradėjo reikšti savo tapatybę Habsburgų imperijoje.
- Oficiali tapo 1918 m. Ukrainos Liaudies Respublikoje ir vėl 1991 m. po nepriklausomybės paskelbimo.

LAISVĖS IR PASIPRIEŠINIMO SIMBOLIS

Ypač po 2014 m. Maidano revoliucijos ir 2022 m. invazijos vėliava tapo stipriu vienybės ir pasipriešinimo ženklu. Mėlynos ir geltonos spalvos naudojamos protestuose, meninėje kūryboje, ant pastatų visame pasaulyje, išreiškiant palaikymą ukrainiečiams.

• Menininkai, rašytojai ir kino kūrėjai fiksuoja realybę, priešinasi propagandai, liudija tiesą pasauliui.

PASAULIO SOLIDARUMO RAKTAS

Per kultūrą pasaulis sužino, ką prarastų, jei Ukraina prarastų laisvę. Ji tampa ne tik karo auka, bet ir tauta su savitu balsu, grožiu ir verte. Tai skatina palaikymą ir solidarumą.

TRAUMA IR JOS ĮVEIKA

Kultūra – būdas kalbėti apie patirtą skausmą. Karo metu atsiranda naujų meno žanrų, dokumentika, literatūra, kuri padeda suprasti, apmąstyti ir gydyti žaizdas – asmenines ir kolektyvines.

Apibendrinant: kultūra karo metu – dvasinis skydas ir ginklas vienu metu. Ji saugo, jungia ir įkvepia tautą kovoti už savo laisvę.

– Bet kokia ironija! Paminėjai dainą „Oj u luzi červona kalina“.

„Kalyna“ – lietuviškai yra putinas. Net nesinori šito žodžio versti į lietuvių kalbą.

Taip, tai tikrai įtaiki, net šurpškai simboliška ironija. Ukrainietiška „kalyna“ (putinas – augalas) yra gyvybės, grožio, tautos atgimimo simbolis, o lietuviškai putinas tiesiogiai asocijuojasi su Vladimiro Putino pavarde – agresijos, priespaudos ir destruktijos veidu.

Ši priešprieša sukuria gilią kultūrinę ir simbolinę įtampą:

- Ukrainiečių dainose *kalyna* yra gyvenimą kurianti, o Putino veiksmai – gyvenimą griauančios.
- Vienas – tautos dvasios šaltinis, kitas – tautos išbandymas.

Tokia kalbinė ironija išryškina, kaip tas pats žodis skirtingose kultūrose gali turėti priešingų konotacijų ir net netičia tampa simboliniu karo komentaru: Ukraina kelia savo *kalyną*, o Lietuvoje Putinas tampa grėsmės vardu. Tai beveik poetinė teisybė, kurios nie-

kas nesukūrė tyčia, bet ji puikiai atspindi istorinę realybę.

– Kaip Ukrainos kultūra nukentė karo metu?

Ukrainos kultūra per Rusijos pradėtą karą smarkiai nukentė įvairiais lygmenimis – nuo tiesioginės fizinės žalos iki gilesnių, ilgalaikių padarinių kultūrinei tapatybei ir atminčiai.

Pagrindiniai Ukrainos kultūros praradimo aspektai karo metu:

FIZINIS KULTŪROS PAVELDO GRIOVIMAS

- Sugriauti muziejai, teatrai, bibliotekos, paminklai. Pvz., sugriauti ar apgadinti muziejai Mariupolyje, Ivankive, Chersone.
- Bažnyčių ir istorinių pastatų sunaikinimas, įskaitant UNESCO saugomas vietas (pvz., Charkivo ar Kyjivo architektūros paminklai).
- Menininkų dirbtuvių ir kolekcijų sunaikinimas – paveikslai, skulptūros, rankraščiai sudegė ar buvo apgadinti.

KULTŪRINĖS TAPATYBĖS NAIKINIMO BANDYMAI

- Rusijos propaganda ir okupacinė politika siekia ištrinti ukrainietišką tapatybę – keičiami vietovardžiai, iš mokyklų šalinama ukrainiečių kalba, kultūra.
- Menininkai, rašytojai ir mokytojai persekiojami okupuotose teritorijose, kai kurie ištremiami arba net nužudomi.

KULTŪROS DARBUOTOJŲ PRARADIMAI

- Daug kultūros veikėjų žuvo, buvo sužeisti arba išvyko į užsienį.
- Menininkai, bibliotekininkai, istorikai išitraukė į gynybą ar humanitarinę veiklą.
- Sumažėjus finansavimui, sustabdytos kultūros programos, renginiai ir leidyba.

ISTORIJOS IR ATMINTIES IŠKRAIPYMAS

- Propagandinis naratyvas bando pateikti Ukrainos istoriją kaip Rusijos dalį.
- Vykdomi deukrainizacijos veiksmai – Ukrainos simbolių pašalinimas, kultūros veikėjų menkinimas.

PAVOJUS NEMATERIALIAJAM PAVELDUI

- Tradicijos, kalba, liaudies dainos, šokiai, vietinės šventės – visa tai gali išnykti, jei bendruomenės yra išsklaidytos ar persekiojamos.
- Nepaisant visų šių iššūkių, Ukrainos kultūra taip pat demonstruoja gyvybingumą ir atsparumą:
- Menininkai kuria karo tematika, dokumentuoja liudijimus.
- Ukrainos kultūra tapo pasipriešinimo simboliu – tautiniai drabužiai, kalba ir menas įgijo dar gilesnę reikšmę.
- Pasaulio kultūros institucijos (pvz., „Metropolitan Museum of Art“ Luvre) remia Ukrainos meną ir paveldą.

– Ką galėtų padaryti pasaulis, kad padėtų apsaugoti Ukrainos kultūrą?

Puikus ir labai svarbus klausimas. Pasaulis turi daug būdų padėti išsaugoti Ukrainos kultūrą – tiek trumpalaikėmis, tiek ilgalaikėmis priemonėmis.

Štai pagrindinės kryptys:

TARPTAUTINĖ APSAUGA KULTŪROS PAVELDUI

- Dokumentavimas ir skaitmeninimas: UNESCO, ICOM ir kitos institucijos gali padėti skaitmeninti Ukrainos kultūros vertybes (rankraščius, paveikslus, architektūrą), kad jos būtų apsaugotos, net jei fiziniai objektai būtų sunaikinti.
- Kultūros paveldo stebėseną: tarptautinės organizacijos gali registruoti sunaikintus ar pažeistus objektus, kad atsakomybė išliktų.
- Judamųjų vertybių evakuacija: kai kurie meno kūriniai laikinai perkelti į saugias šalis – tokią praktiką galima plėsti koordinuotai.

PARAMA MENININKAMS IR KULTŪROS INSTITUCIJOMS

- Finansinė ir institucinė pagalba: teatrai, muziejams, leidykloms ir kultūros centrams galima teikti paramą tęsti veiklą net karo sąlygomis.
- Rezidencijos ir stipendijos: daugelis šalių jau siūlo stipendijas pabėgusiems menininkams. Tai svarbu, kad jie galėtų tęsti kūrybą net būdami tremtyje.
- Bendri kultūros projektai: parodos, koncertai, vertimai, leidiniai apie Ukrainos kultūrą gali padėti pasauliui ją pažinti ir vertinti.

INFORMACINĖ IR KULTŪRINĖ DIPLOMATIJA

- Plati Ukrainos kultūros sklaida užsienyje: skatinti ukrainietiškos muzikos, literatūros, kino pristatymus tarptautiniuose festivaliuose, muziejuose, bibliotekose.
- Atminties politika: reaguoti į Rusijos bandymus klastoti istoriją – pasaulio švietimo institucijos gali prisidėti pristatydamos Ukrainos istoriją ir kultūrą kaip savarankišką ir unikalią.

TEISINĖS PRIEMONĖS

- Atsakomybė už kultūros naikinimą: tarptautiniai teismai gali svarstyti karo nusikaltimus, kai naikinami kultūros objektai, – jau yra precedentų (pvz., Hagos tribunolo bylos dėl Malio Timbuktu sunaikinimo).
- Spaudimas grąžinti pavogtas vertybes: reikalauti, kad Rusija grąžintų pavogtus meno kūrinius, archyvus ar relikvijas.

VISUOMENĖS ĮSITRAUKIMAS

- Parama per aukas: žmonės visame pasaulyje gali remti patikimas iniciatyvas, pvz., „Heritage Emergency Rescue Initiative“, „Saving Ukrainian Cultural Heritage Online“ ar vietinius Ukrainos kultūros centrus.
- Švietimas ir solidarumas: kuo daugiau žmonių sužinos apie Ukrainos kultūrą, tuo mažesnė tikimybė, kad ją bus lengva sunaikinti ar pamiršti.

KIENO KRYMAS?

Tarptautinė teisė ir didžioji dauguma pasaulio šalių, įskaitant Jungtines Tautas, Krymą laiko Ukrainos dalimi. 2014 m. Rusija neteisėtai aneksavo Krymo pusiasalį, po karinės intervencijos ir kontroversiško „referendumo“, kurį nepriklausomi stebėtojai ir tarptautinė bendruomenė plačiai atmetė kaip neteisėtą.

TRUMPAI:

- Pagal tarptautinę teisę: Krymas yra Ukrainos teritorija.
- *De facto* (faktiškai): Krymą nuo 2014 m. kontroliuoja Rusija.
- *De jure* (teisiškai): Krymas tebėra okupuota Ukrainos teritorija, kaip tai įvardija JT, ES, NATO, JAV ir daugelis kitų.

Jei muzika tave pažino kartą

PAŽAISLIO
MUZIKOS
FESTIVALIS

30

Visa festivalio programa www.pazaislis.lt

FESTIVALĮ PRISTATO

LRT | KLASIKA

FESTIVALĮ FINANSUOJA

MECENATAS

GENERALINIS RĖMĖJAS

spavilnius

PAGRINDINIAI RĖMĖJAI

Ilona ir Benjaminas
ŽEMAIČIAI

INFORMACINIAI PARTNERIAI

FESTIVALIO SPAUSTUVĖ

The art of printing / KOPA

AUKŠTOJI MADA LUVRE. APIE MUZIEJINES MADOS PROJEKCIJAS

Tekstas ir nuotraukos
dr. Kristinos Stankevičiūtės (VILNIUS TECH)

Vasarį mano socialinių tinklų burbulas įkaito nuo mados parodų vaizdinių. Visi, kas galėjo, keliavo į „Dolce ir Gabbana“ parodą Paryžiuje ir, žinoma, pasiskelbė apie tai visam pasauliui. Tokiu pagyrūniškumu teko nusidėti ir man – tikiuosi, kad reportažas iš Paryžiaus parodų jums nors truputį patiko ☺. Tačiau šį kartą noriu aptarti kitą parodą – apie ją socialiniuose tinkluose buvo kalbama gerokai mažiau (užtat išsamiai aptarė LRT), nors, mano (ne)kuklia nuomone, ji yra gerokai svarbesnė už kitas mados parodas, nes turi tam tikrą simbolinę reikšmę, į kurią ir noriu atkreipti jūsų dėmesį.

„Aukštoji mada Luvre – menas ir mada: svarbiausi akcentai“ (*Louvre Couture – Art and Fashion: Statement Piece*) – maždaug taip reikėtų versti parodos pavadinimą (*statement piece* anglų kalba reiškia išskirtinį, dėmesį atkreipiantį drabužį ar aprangos detalę). Tai pirmoji per 231 metų Luvro parodų istoriją mados kūrinių ekspozicija. Objektai į ją buvo surinkti iš viso pasaulio – savo darbus paskolino 45 dizaineriai ir mados namai, dalis kolekcijos paimta iš gretimo Dekoratyviųjų menų muziejaus ir mados istorijos muziejaus *Palais Galliera*. Suknelės, kostiumai ir įvairiausi aksesuarai, integruoti į Luvro muziejaus Richelieu sparno pirmo aukšto 9 tūkst. kv. m erdves, „naujai nušviečia glaudų istorinį dialogą, kuris ir toliau vyksta tarp mados pasaulio ir didžiausių muziejaus šedevrų, nuo Bizantijos iki Antrosios imperijos“, – teigia parodos aprašas internete.

„Integruoti“ – šiuolaikiškas žodis, kuris šiuo atveju nelabai tinka, nes per daug kalba apie dabartį ir asocijuojasi su kokiais nors laidais, kabeliais ar tinklo visuomene. Parodoje eksponuojami mados objektai reprezentuoja amžinąsias vertybes ir universalius grožio, estetikos kanonus: mados namų „Yves Saint-Laurent“, „Christian Dior“, „Chanel“, „Schiaparelli“, „Balenciaga“, „Alexander McQueen“ ir kt. drabužiai, rankinės, batai ir įvairūs papuošalai (sagės, auskarai, vėriniai ir dekoratyvios-parodomosios paskirties objektai, tokie kaip iš aukso nulieta nėrinių pirštinė) gali būti dėvimi ir šiandien, nors kai kurie sukurti prieš keliasdešimt metų. Jų iš viso parodoje eksponuojama 99 ir nuoširdžiai patariu jiems skirti bent dvi valandas, nes kitaip bus kaip man – pabaigoje te-

ko beveik bėgti, nes buvo suplanuotas kitas vizitas į kitą parodą.

Toks mados ir muziejinių vertybių derinys – ir žmonių srautai aplink jas – provokuoja keletą minčių ne tiek mados istorijos, kiek muziejininkystės tema. Tiksliau, nuomonės apie madą muziejuje tema, kuri bent jau Lietuvoje tikrai nėra plačiai aptariama.

PLĖŠRUSIS MADOS ŽVĖRIS

Mados paviršutiniškumas, nepastovumas ir akiplėšiškumas seniai nulėmė požiūrį į šią žmogiškosios veiklos sritį kaip į netinkamą rimtoms diskusi-

joms, nevertą kokio nors atskiro dėmesio ir apskritai solidžiam piliečiui netinkamą temą. Išskyrus šalis, kuriose mados pramonė sudaro didelę BVP ir istorijos dalį (Prancūzija, Italija, Ispanija), daugumoje vakarietiškų kraštų mados vertinimas – labai panašus į vyraujančią Lietuvoje: į ją tik aprašiau. Dabar prie įprastinių mados nuodėmių prisideda ir tvarumo, ekologijos, greitosios mados, žmonių išnaudojimo ir neadekvačių kūno normų propagavimo problemos, dėl kurių mados pasaulio mundurą ne tik sunku išskalbti, bet norisi pakeisti nauju ar apskritai pakeičti po kilimu. Beje, mados nu-

dėmingumo diskusiją viena pirmųjų pradėjo JAV žurnalistė Kennedy Fraser, rašiusi laikraščiui „The New Yorker“ kassavaitines apžvalgas 1970–1981 m., kuriose kalbėjo ne tiek apie madingas tendencijas, kiek apie mados reiškinių apskritai. 1975 m. ji nusivylusi konstatavo, kad madoje nebėlikę nieko naujo, mados žurnalistai tauškia niekus, o mados proceso vadeles į savo rankas perima mados verslo rykliai, kuriems svarbiausia, žinoma, pelnas. Todėl mados namų vardai yra licencijuojami kvepalų, saulės akinių ir namų apyvokos daiktų gamintojams, iškreipiant mados iš-

VARTOTOJIŠKAME MŪSŲ PASAULYJE MADA TĖRA ĮRANKIS, KURIU SUMANIAMI MANIPULIUOJAMA.

skirtinumo idėją. Taip prie mados lengvabūdiškumo ir efemerškumo, kuris jai būdingas pagal apibrėžimą ir pats savaime nėra per didelis blogis, prisideda grobiškas pelno ir valdžios troškimas, palaiptinui transformuojantis ne tik mados procesą, bet ir žmogiškąją mąstymą. Svarbiausiu intelekto tikslu tampa madingumo siekimas, užvaldantis visą visuomeninį gyvenimą ir kultūrą apskritai, dėl to žmonės tampa paviršutiniški ir netenka objektyvaus, kritinio mąstymo gebėjimo. Nes mąstymas, kaip žinome, reikalauja ramybės ir pastovumo, o intelektas, troškiantis būti madingas, seka mados tendencijomis, kurių svarbiausia ypatybė – nuolatiniai ir, be abejo, greitai pokyčiai. Šie K. Fraser argumentai, pateikiami jos 1976 m. rašinyje, atspindi ankstyvojo postmodernizmo skeptikų kritiką – įdomu, kad vartojimo kapitalizmui būdingo visuomeninio elgesio motyvus ji aiškina intelekto pajungimo madingumo idėjai priežastimi. Žvelgiant iš dabartinės perspektyvos, daugelis K. Fraser teiginių atrodo mažų mažiausiai pranašiški, tačiau polinkis personifikuoti madą, dažnai pastebimas daugelio mados kritikų samprotavimuose, yra labai netikslus. Madą, kad ir kokia ji būtų efemeriška ir nenusėjama, kuria žmonės, – tiek drabužiai, tiek bet kokie kiti objektai, per kuriuos mada reiškiasi, yra materialūs daiktai, neturintys stebuklingų galių paveikti ekonominius, socialinius ar kultūros procesus. Vartotojiškame mūsų pasaulyje mada tėra įrankis, kuriu sumaniami manipuluojama.

Todėl, kai sakome, kad mada yra plėšri ir negailestinga, reikėtų patikslinti, iš kur tas plėšrumas atsiranda: ar tai mados reiškinių neatsiejama, integrali dalis, ar gal labiau mados verslininkų kaltė. Pelno troškimas būdingas visiems verslo rykliams – nekaltinkime tuo išimtinai mados. Beje, keletas mano pažįstamų mados ekspertų labai kritiškai žvelgia į tendenciją kaltinti mados sistemą visomis šiandienos pasaulio nuodėmėmis. Mados neturėtume suvesti į greitosios mados perprodukciją ar finansinių prabangos prekių ženklų rodiklius. Toks mąstymas iškreipia ne tik pačią mados idėją, bet ir žmonijos estetikos ir grožio sampratą apskritai.

Estetika ir vizualiniai žmogiškosios būties aspektai jau kuris laikas nesitraukia iš centrinių refleksijos pozicijų ir tikrai ten liks dar ilgai. Taigi logiška, kad dėmesys išvaizdai, jos pokyčiams, aprangai apskritai ir madai kaip vizualinės mūsų tapatybės svarbiausiai priemonei ateityje tik stiprės, o mados aktualijos taps vis ryškesne visų gyvenimo sričių, taip pat ir kultūros, dalimi (kad ir kaip tai nepatiktų meno ir kultūros kritikos puristams).

MADOS KONTEKSTAI LUVRO PARODOJE

Štai čia, kaip sako amerikiečių serialų herojai, įžengia Luvro muziejus su savo 99 mados objektų paroda. Svarbiausia joje – ne patys objektai ir ne muziejaus eksponatai. Luvre kasmet apsilanko beveik 9 mln. žmonių, taigi lankytojų čia netrūksta jokiais metų laikais. Taip teigia ir pagrindinis parodos kuratorius Olivier Gabet, muziejų pasaulio žvaigždė ir žymiausias mados srities kuratorius šiuo metu. Vis dėlto mada, jo teigimu, gali pakeisti žmonių požiūrį į muziejų. „Juk mada yra šiandienos popkultūros, vizualinės kultūros dalis. Daugybė žmonių domisi mada ir tokia paroda – būdas pakviesti juos į muziejų ir leisti jiems pajusti, kad muziejuje taip pat yra įdomu“, – sakė O. Gabet, pristatydamas parodą žurnalui „Vogue“.

Parodos aprašyme, kuris skelbiamas tiek jos interneto puslapyje, tiek popieriniame muziejaus lankstinuke, teigiama, kad „gijos, besidriekiančios tarp didžiųjų mados figūrų kūrybos ir meno pasaulio, yra beveik begalinės, o Luvro muziejaus kolekcijose atsispindinti meno istorija atskleidžia didžiulę įtaką ir šaltinių įvairovę“. Kitaip sakant, parodos tikslas – atskleisti

dailės ir dekoratyviųjų menų istoriją per mados objektus, pabrėžiant inspiracinį meno pasaulio poveikį mados dizaineriams. O. Gabet teigia, kad siekė laikytis chronologijos – nuo Bizantijos, viduramžių, Renesanso iki XVII, XVIII a., Imperijos, Antrosios Imperijos, ir taip atvaizduoti kolekcijų sąsajas su meno kūriniais: „Taip galėjome parodyti, kad, pavyzdžiui, Karlo Lagerfeldo paskutinės *couture* kolekcijos įkvėpimas buvo XVIII a. komoda, padengta baltai mėlynu laku“. Kai kurios įtakos – ne tokios akivaizdžios, tačiau, teigia kuratorius, visais atvejais matomas dizainerių domėjimasis istoriniais objektais.

Vis dėlto chronologijos sekimas nėra pats akivaizdžiausias įspūdis tiems, kurie mažiau domisi mada ar meno istorija. Šioje parodoje svarbiausias tampa kontekstas, santykis ir kultūrinė sąsaja tarp mados kaip kūrybos srities ir jos aplinkos. Prasių ši sąsaja turi tikrai ne vieną ar gal net ne dvi. Visų pirma, kiekvienas objektas – suknelė, batai ar rankinė ar papuošalas – eksponuojamas tam tikroje tobulai priderintoje aplinkoje. Pavyzdžiui, ekscentriški Tomo

TIEK FOTOAPARATŲ DĖMESIO TOS LUVRE IŠDĖLIOTOS SUKNELĖS NEMATĖ NET SAVO GERIAUSIOMIS AKIMIRKOMIS, KAI KELIAVO PODIUMU. PAPERASTA, KOKYBIŠKA, GENIALU.

Browne'o kostiumai, žaidžiantys lyties požymiais ir implikuojantys lyties takumo idėją, įkurdinti XVIII a. salone, atliepiančiame amžiną krinolinų ir aukštų šukuosenų madą; Iris van Herpen apskritimo formos „Syntopia“ suknelė užsimena apie XIX a. pabaigoje išrastą chronofotografijos techniką, Antrosios Imperijos (1852–1870 m.) siluetus ir nuostabiai koreliuoja su įspūdingais krištolo ir paausutos bronzos kandeliabrais; Alessandro Michele'ės sukurtas gėlėtas „Gucci“ paltas tobulai įkomponuotas moterų laisvalaikio kambaryje. Harmonija gimsta ne tik iš drabužio ir erdvės spalvinio ar formos / faktūros atitikimo – tai labai svarbu, bet šiek tiek nuspėjama – tačiau ir iš aprangos paskirties atitikimo jos erdvei. Štai pavyzdžiui „Thierry Mugler“ ir kitų „metalistų“ kūriniai eksponuojami karališkų šarvų ir ginkluotės kompanijoje, o įžymiosios „Balenciaga“ 2021 m. rudens / žiemos kolekcijos modelis kukliai nususukęs žiūri pro langą, tarsi pasiruošęs išeiti į krapuojantį lietu (nuo kurio apsaugoti puikiai turėtų lempos gaubto formos skrybėlė). Taip eksponatas pasakoja savo fantazminę istoriją – ir net nėra svarbu, kad žiūrovai gali išvysti tik vieną ar kitą suknelės ar švarko pusę. Pavyzdžiui, puikus „Schiaparelli“ švarkelio ir sijono kostiumėlis, eksponuojamas su žalvariniu biustu ant pečių – švarko nugaroje įtaisytas „Schiaparelli“ būdingas stuburo siluetą primenantis suvarstymas, kurį lankytoji sunku įžiūrėti net ir iš antro karto (mat manekenas pastatytas veidu į salę). Tačiau tai netrukdo švarko pokalbiui su dangumi, į kurį pamaldžiai nukreiptas biusto veidas (sukurti biustą „Schiaparelli“ kūrybos direktorių Danielį Roseberry įkvėpė skulptoriaus Gastono Lachaise'o skulptūra „Stovinti moteris“).

Svarbu ir tai, kad ši sąsaja nėra kažkaip intelektualiai sudėtingai pateikta ar užmaskuota po komplikuoju aliuizijų sluoksnium – priešingai, ji yra tikrai akivaizdi ir nesunkiai suprantama net ir nelabai mados (ar kultūros) srityje išprususiam lankytojui – štai „Loewe“ palaidinė su sparnais, eksponuojama salėje šalia veidrodžio, dekoruoto angeliukų su sparniukais figūromis, o architektūrinių gotikinių formų „Iris Van Herpen“ suknelė nuostabiai koreliuoja su jai už nugaros kabančiu religinio turinio gobelenu ir jame vaizduojamų figūrų drabužių klostėmis ir jų spalvomis.

Tiems, kurie galbūt nemano, kad į temą reikėtų įsikirsti kažkaip giliau, pateikiami papildomi užrašai, tiesa, ne prie kiekvieno objekto. Juose žiūrovas (spėju, kad jaunas, nors mano prancūzų kalbos žinios nėra tokios tvirtos) raginamas atidžiau patyrinėti mados objektą, į kurį žvelgia jo akys. Pavyzdžiui, šalia informacinės lentelės apie „Loewe“ palaidinę su sparnais užrašas klausia: „Ar norėtum paskraidyti kartu su angelais? Šis drabužis skirtas tau! Pažvelk, užteko šio drabužio kūrėjui pridėti mažus sparnelius nugaroje ir jį apsirengęs tampi angelu! Šioje salėje daug angelų – ant statulų ir gobelenuose. Jie yra didžiulis menininkų įkvėpimo šaltinis. Jei nori pridėti šiek tiek magijos savo išveiginei aprangai, pagalvok apie šiuos mažus kibirkščiuojančius sparniukus!“. Mados namų „Balenciaga“ 2023–2024 m. rudens / žiemos kolekcijos „metalinė“ suknelė pristatoma štai taip: „Šią suknelę įkvėpė senoviniai šarvai, kuriuos maitai šiame kambaryje. Pažiūrėk į medžiagas: šarvai pagaminti iš plieno, bet suknelė – iš dermos. Ši medžiaga imituoja metalą, bet yra daug lengvesnė dėvėti! Ši suknelė buvo sukurta naudojant 3D spausdintuvą, neįtikėtina, ar ne? Atrodo kaip iš fantastinio filmo.“ Jau minėtos I. van Herpen apskritimo formos suknelės pristatymas kviečia atkreipti dėmesį į jos formą ir tekstūrą: „Šios aprangos kūrėja detalčiai tyrinėja gamtą ir savo suknele demonstruoja, kaip turėtų atrodyti paukščio sparnų judėjimas skrendant. Įsivaizduok, kad šioje didelėje svetainėje, po didžiojo sietyno šviesomis, svečiai virsta drugeliais, paukščiais, medūzomis... Tai būtų tikrai magiška, ar ne?“.

PAGARBA MUZIEJININKYSTĖS TALENTUI

Visa tai, gerbiemieji, byloja mums apie nepaprastą Luvro parodos rengėjų talentą – tiesiog neįtikėtiną gebėjimą suderinti atrakciją, edukaciją, kultūrinio švietimo ir dėmesio paveldui – tiek istoriniams objektams, tiek aukštosios mados pavyzdžiams – veiklas. Žinoma, galima tai vadinti kultūrinio populizmo ir ignoruoti mados subjektą apskritai (štai per vieną vizitą Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje teko nugirsti, kad įstaiga turi daugybę istorinių teatrinių kostiumų, kuriuos, be abejo, labai norėtų parodyti ir lankytojams, tačiau niekaip neskiriama lėšų manekenas, ant kurių tuos kostiumus reikėtų demonstruoti...), bet tada kyla klausimas, kokia iš tiesų yra muziejaus paskirtis ir jo misija. Vis dėlto jo aptarimą palikime kitai progai.

„Louvre Couture“ siūlo naują dekoratyvinio meno perspektyvą per šiuolaikinės mados prizmę ir apeliuoja į daugybę au-

+ +

Luvre mados ekspozicija veiks iki liepos 21 d. – dar spėsite nuvykti. Mados gerbėjams verta važiuoti specialiai. ☺

+ +

ditorijų: mados, dizaino, istorijos gerbėjų, snobų, prabangos prekių ženklų gerbėjų, įvairias amžiaus grupes, tiek miesto gyventojus, tiek turistus, ir skatina atvykti į Luvrą netgi tuos, kurie jau ten buvo (kaip galbūt teko patirti, šis muziejus yra tokios apimties, kad daugelis pabuvousių negreit ryžtasi praversti jo duris dar kartą, nekalbant jau apie pačius paryžiečius, kurie labiau mėgsta išskylauti Senos pakrantėse ar užmiesčiuose, o ne klaidžioti po muziejų sales).

O dar tai yra nepaprastai puikus būdas pritraukti į muziejų Z kartos atstovus. Tiek dvidešimtmečių juodai apsirengusių merginų su rafinuotu makiažu ir „Gucci“ / „Chanel“ / „Louis Vuitton“ rankinėmis (skaitykite: pasišventusių madisčių) pamatyti galima nebent mados savaitėse. Net nereikia jokių elektronikų, pokemonų, estafetinių žaidimų ar kitų žaidybinimo elementų, t. y. šiurkšnių stebuklų, kuriais muziejai bando prisivilioti jaunimą pas mus. Tiek fotoaparatai dėmesio tos Luvre išdėliotos suknelės nematė net savo geriausiomis akimirkomis, kai keliavo podiumu. Paprasta, kokybiška, genialu.

PAMOKA, KURIA VERTA IŠMOKTI

Bepigu jiems, pasakysite, tai Luvras, Prancūzija, aukštoji mada – akivaizdu, kad toks derinys pataiko į dešimtą bet kuriuo atveju ne tik kokybės, bet ir žinomumo aspektu. Be abejo. Liūdniausia, kad pakartoti šios idėjos neįmanoma – bent jau ta prasme, kad bus iškart aišku, nuo ko ir kaip buvo nusižiūrėta. Tačiau pagrindinė mintis vis dėlto ne apie originalumą ar kokybės trūkumą. Kadangi šis rašinių ciklas – apie madą, tai būtent ji yra ir šio straipsnio dėmesio centre. Luvro paroda skatina suvokti ir apmąstyti, kad mada nėra vienkartiniai drabužiai ar nuomonės formuotojų primestos tendencijos; mada gali – ir turi – būti estetiška, kokybiška, originali, atspindėti pasaulį aplink save, ji yra kūrybiška,

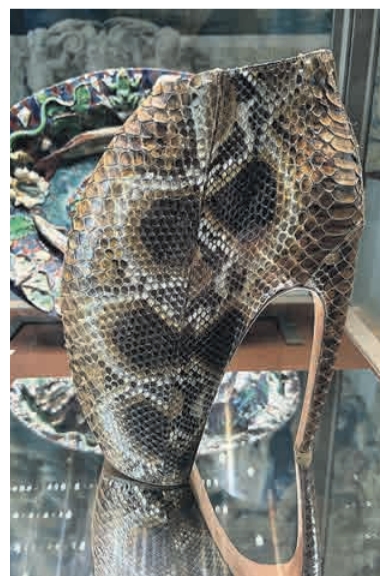
graži, atspari laikui. Ji gali būti dominuojanti, negailestinga, atsaini ir visiškai neįtrauki... Tačiau tik ją pažinę galime objektyviai vertinti.

Muziejaus pateikti komentarai padeda suvokti kontekstualumo svarbą, kviečia mėgautis drabužių ir aksesuarų spalvomis ir formomis, leisti fantazijai pasiganyti nežabotose magijos ar iliuzijų pasaulio erdvėse – tai praskaidrina kasdienybę, skatina kūrybiškumą ir gan nejučiomis perteikia istorines žinias. Tačiau tokio pobūdžio parodos formuoja dar vieną šiais greitojo vartojimo laikais be galo svarbią nuostatą: kurti ir siūti drabužius yra ypatingas amatas, su jais reikia elgtis pagarbiai ne tik dėl to, kad jie brangiai kainuoja ar priklauso liukso klasei. Originalus, unikalus ir kokybiškas drabužis, pagamintas rankomis, įkūnija istoriją, kuri verta įamžinti. Tai ne greitoji mada, tai aukščiausios prabos kūryba, leidžianti suvokti, kad drabužis skirtas ne vienkartiniam panaudojimui, o gali būti pasaulėžiūros išraiška ir meno forma. Kitaip tariant, tikroji mada yra vertybė, kuri turi būti puoselėjama, yra verta vietos muziejuje. Ji nėra vienartinė tendencija, o paveldas, kuriantis pasididžiavimo vertą istoriją.

Būtent šią žinutę norisi skleisti ir Lietuvoje, kur mados veiksmas kartais primena nesusisiekiančių indų sistemą, pasigauvančią tik neigiamas vibracijas. Mums reikalingi ne tik lengvabūdiški mados plepesiai apie žvaigždžių suknelės (mada ir gandai – neatskiriami tarsi Siamo dvyniai, todėl be jų apsieiti nepavyks), tačiau ir rimtesnės diskusijos apie socialines ir kultūrinės mados reikšmes, jos ryšį su politika, tapatybės ir valstybės reprezentacija, kitaip tariant, simbolinio kapitalo aktyvai, kuriuos jos, tos reikšmės, įkūnija. Tos reikšmės gali būti – ir yra – tiek teigiamos, tiek neigiamos, tačiau tik apie jas paskelbus ir apmąstius galima tikėtis sutramdyti madą.

BEPIGU JIEMS, PASAKYSITE, TAI LUVRAS, PRANCŪZIJA, AUKŠTOJI MADA – AKIVAIZDU, KAD TOKS DERINYS PATAIKO Į DEŠIMTUKĄ.

Ką bandau pasakyti? Kad dėmesys mados objektams nėra, kaip dažnai pas mus manoma, paviršutiniškų užgaidų istorija, ir yra daugiau nei kasdienybės artefaktų ar papročių istorijos žanro tyrimai (nors duokdie, kaip sakoma, kad būtų bent tokių), o gali būti žymiai gilesnius procesus atspindinti refleksija. Žinoma, tinkamai įgyvendinta. Net jei tai būtų daroma iš masinės vartojimo kultūros / masinės mados perspektyvos. Nors nei aukštosios mados kūrėjų, nei objektų pas mus netrūksta: iš tiesų jau galima kalbėti apie mažų mažiausiai tris, o gal net keturias mados kūrėjų kartas. Jei būtų rengiama panaši paroda lietuviškos mados tema, apsiriboti 99 objektais būtų sudėtinga (skamba pretenziškai, tačiau Luvro paroda nepretenduoja į prancūzų mados istoriją, atvirkščiai, pateikia meno istoriją per mados prizmę. Na, be ką čia – iki lietuviškos mados istorijos parodos kol kas toli kaip iki Mėnulio).

Kalbino Patricija Gudeikaitė
Nuotraukos Vido Vokietaičio

Juvelyrė leva Žekevičiūtė kuria ne tik trapius juvelyrikos objektus, bet ir būsenas – tylos, meditatyvumo, ramybės, cikliškumo. Parodoje „Komfortas II“ menininkė kviečia permąstyti, kas iš tiesų yra komfortas: ar jį galime sieti tik su malonumu, ar kartu ir su vidine stagnacija, skausminga istorine atmintimi. Su leva kalbėjomės apie vaikystę, gamtą, šiuolaikinio gyvenimo intensyvumą, būsenų neapčiuopiamumą ir juvelyrką, tapusią menininkės subtilia vidinio pasaulio kalba.

LEVA ŽEKEVIČIŪTĖ: VIENO ŽMO GALI TAPTI KITO DIDŽIAUSIU DIS

– Esi jaunosios kartos menininkė, baigusi juvelyrikos dizaino studijas Kopenhagoje. Lankydamosi parodoje „Komfortas II“, pristatytoje VDU menų galerijoje „101“, svarsčiau, kad tavo darbams nebūdingas įprastas dekoratyvumo siekis – jie pasižymi vidinių būsenų pajautimu, konceptualumu, natūralumu. Kodėl pasirinkai kurti būtent juvelyrikos srityje?

– Juvelyrika mano gyvenime atsirado gana spontaniškai – gal net atsitiktinai. Baigdama mokyklą svarsčiau apie metalo meną, juvelyrką, tačiau suabejojau ir įstojau į lietuvių filologiją. Studijas tęsiau, o kiek vėliau supratau, kad mane labai traukia literatūra ir filosofija. Šios disciplinos apibendrina individo – žmogaus, visuomenės – žmonijos patirtis ir gali atsakyti į visus esminius klausimus.

Vėliau atsirado naujų ieškojimų – kaip kalbėti apie viską universaliai kalba? Jau studijuojant filologiją kildavo jausmas, kad esi apribotas kalba, norėjosi ieškoti formų, kaip pasakyti daugiau. Tačiau kartu – neperkrauti pašnekovo-klausytojo informacijos gausa ar ilgais traktatais. Menas atsirado natūraliai kaip saviraiška, diskusijos tęsinys, paaiškinimas tarp eilučių. Juvelyrika į mano gyvenimą atėjo per amatą – matyt, norėjosi paprasto, apčiuopiamo rezultato. Kodėl būtent juvelyrika – labai sunku paaiškinti, kažkokia nepaaiškina trauka. Metalas – sudėtinga medžiaga, kartais ir sifizika: reikia nuolat apgalvoti, kaip kažką padaryti, susiplanuoti žingsnius, paskaičiuoti. Taip pat juvelyrika neatsiejama nuo žmogaus. Tapybos darbas gali egzistuoti pats sau, o juvelyrika pati sau negyvena – reika-

lingas žmogus, tampantis kūrinio dalimi. Man tai įdomus santykis. Ko gero, taip pat ir su literatūra – be skaitytojo niekas nevyksta.

– **Viename interviu pabrėžei gamtos, lietuvių etninės kultūros, netgi japoniškų džen sodų svarbą. Šiuolaikinio greito ir intensyvaus gyvenimo kontekste tavo darbai kviečia sustoti, reflektuoti, meditatyviai apmąstyti supantį pasaulį. Kaip gamta ir gamtos motyvai veikia tavo kūrybą?**

– Gamta – neatsiejama mano gyvenimo dalis. Vaikystės, pauglystės vasaros ir kitas laisvas laikas prabėgo vieniemyje Rokiškio rajone, senelių sodyboje. Gamta, naminiai gyvūnai, vasaros darbai – šienavimas, darbai darže, be abejo, įsirašė į atmintį. Manau, vis dar yra daug žmonių, kurie vienaip ar ki-

taip susidūrė su lietuvišku kaimu. Jei ne gyvai, tai bent skaitydami privalomą lietuvių literatūrą (pvz., Juozo Apučio ar Romualdo Granausko kūrinius).

Tad džen sodas man tikrai primena tą laiką sodyboje ir tuos darbus, lietuvišką kaimą. Pasikartojimą darbų, metų laikų, gamtos. Rutina sukuria patogumo jausmą, gyvenimo ir judėjimo ratu pojūtį.

Etninėje kultūroje pasikartojimų taip pat labai daug: dainose, pasakose, patarlėse ir kt. Jais perduodami taisyklių rinkiniai visiems gyvenimo atvejams – komfortiškam gyvenimui. Etninė kultūra paaiškina filosofinį pasaulio interpretavimą – pavyzdžiui, šiaudinis stogas suvokiamas kaip pasaulio modelis su dangaus ir žemės dalimis, pusiausvyra. Kultūra, aplinka, kurioje subręstame, turi įtakos kūrybai – vienu ar kitu pavidalu, kūrėjas atskleidžia savo kultūrinės, prigimtinės patirtis.

– **Parodoje „Komfortas II“ komfortas suvokiamas paradoksaliai – ne tik kaip malonumo ir pasitenkinimo šaltinis, bet ir kaip galimas sąstingis. Populiariojoje psichologijoje nuolat raginama išeiti iš komforto zonos. Korėjiečių filosofas Byung-Chul Hanas pabrėžia kontempliatyvaus gyvenimo būdo – *viva contemplativa* – svarbą. Kaip pati supranti komfortą? Kada jautiesi komfortiškai? Ar kūrybą labiau sieji su ramybe, ar su iššūkiu?**

– Dekonstrukcija, egzistencializmas, vabisabis – artimos filosofinės kryptys. Egzistencialistų „dykinėjimas“ – laikas skirtas mąstyti, kaip Byung-Chul Hano kontempliatyvus gyvenimo būdas. Aplinkos stebėjimas, pažinimas, mokymasis iš jos, reflektavimas – neišvengiamas procesas, kuriam skiriu daug laiko. Ko gero, taip nutinka, jei esi meno ir literatūros lauke. Turi ne tik suprasti tikrovę, bet ir gebėti ją perkonstruoti į kūrinį, kuris yra visų stebėjimų rezultatas. Apie komforto zoną. Manau patiriame per daug spaudimo. Esame intensyviai raginami išeiti iš patogumo ribų, nuolat būti efektyvūs, produktyvūs, racionalūs. Turime nesustodami mėgautis gyvenimu (keliauti, pramogauti, pamatyti, ragauti ir t. t.). Norisi ištrūkti iš šios sukomercintos aplinkos. Man didžiausias komfortas – nieko neveikti, kaip pasakytų italai – *il dolce far niente*. Tačiau toks nieko neveikimas sunkiai suderinamas su dabartiniu laiku, bet rasti ir skirti laiko tam – būtina.

GAUS KOMFORTAS KOMFORTU

Kūrybos procesą (nors šiais laikais sudarytos idealios sąlygos kurti) blaško gyvenimo tempas, nesibaigiančios galimybės, dirbtinio intelekto proveržis... Jaučiu, kad visas foninis triukšmas labai trukdo, bet, kita vertus, ar būtų įmanoma kurti visiškoje įvykių tyloje? Taip pat abejoju.

– Esi minėjusi, kad norėjai sukurti meditacinę, terapinę parodą, kurioje lankytojas galėtų atrasti ramybę arba gauti postūmį pokyčiams. Pirmoji parodos dalis „Komforto ištakos“ lankytoją nukelia į vaikystę, siejamą su saugumu. Kiek tau svarbu atsigręžti į vaikystę, psichologinių būsenų analizę?

– Didžiausias parodos paradoksas atsiskleidė pradėjus gilintis į komforto temą – kai vienas pirmųjų straipsnių, kuris pasirodė prieš akis, buvo apie komforto moteris (*šiuo eufemizmu vadintos moterys, prieš ir per Antrąjį pasaulinį karą verstos užsiimti prostitucija ir seksualiai išnaudotos kariniuose viešnamiuose Japonijos okupuotose teritorijose, – red. past.*).

Šis reiškinys mane sukrėtė ir reikėjo dar kartą apsvaistinti, kad vieno žmogaus komfortas gali tapti kito didžiausiu diskomfortu. Japoniška tematika, meditacija, japoniška vaško technika *mitsuro hikime* įgavo dar stipresnę prasmę. Vienas parodos kūrinys būtent ir yra skirtas komforto moterims – dvipoliam komforto ir diskomforto santykiui.

Kalbant apie parodos potemes, vienoje iš jų – „Komforto ištakos“ – norėjosi dekonstruoti ir išsiaiškinti, iš kur atsiranda individo noras jaustis komfortiškai. Vaikystėje susipažįsti su jausmais, būsenomis, pradėti skirstyti, kas yra gera ar bloga. Tik vėliau skirstymai įgauna subtilumo, kompleksškumo. Nukrypti į asmenines psichologines būsenas neturėjau noro. Kaip tik, atvirkščiai, paroda siekia paliesti universalias temas, kad lankytojas galėtų atpažinti save, savo būsenas, pritaikytų savo patirtis.

– Parodos kuratorė Milda Gineikaitė akcentavo tavo darbų techninę ir meninę kokybę. Pasak jos, „jaučiamas lengvumo išpūdis, linijų ir formų dermė, išreiškiamas individualus kūrejos santykis su pasirinkta tema“. Tavo darbuose taip pat matomas eksperimentavimas su medžiagomis ir tekstūromis. Ką tau reiškia techninis meistriškumas juvelyrikoje?

– Techninis meistriškumas mane tikrai labai žavi. Juvelyrika – sritis, kurioje nėra aiškių ribų. Ribas (kaip sakė ir

auksakalys, pas kurį praktikavausi) tenka nusibrėžti pačiam. Ribų apibrėžimas – sudėtingas momentas. Juvelyrikoje svarbi (ir dažnai lemtinga) net milimetro dalis po kabelio. Vis dėlto, parodoje „Komfortas II“ techniniai klausimai nukeliavo į antrą planą. Daugiau akcentavau minčių išlaisvinimą, komforto tyrinėjimą. Ieškojau interpretavimo būdų, svarstydamą, kaip tokią abstrakčią temą perkelti į juvelyrikos discipliną. Taip natūraliai įsiliejo eksperimentavimas, bandymas užčiuopti tai, kas neužčiuopiama.

– Komfortas gali būti interpretuojamas ir kaip atpažįstamumo, pasikartojančių motyvų dermė. Pabrėžei, kad svarbu išlaikyti pusiausvyrą tarp dviejų polių – malonumo ir augimo. Kas tau kaip kūrėjai padeda išlaikyti pusiausvyrą?

– Geras klausimas. Pusiausvyra, ko gero, taip ir lieka siekiamybė, svajonė, link kurios kas dieną eini. Neiti link to, ko gero, ir neišeitų (priešais akis Kobo Abe'ės „Moteris smėlynuose“ tekstas). Kūryboje būna aktyvesnių periodų, kai viskas, regis, išeina savaime, ateina mintys, idėjos. Tačiau yra laikas, kai viskas vyksta sunkiai arba iš viso ne(be)vyksta... Tikrai pastebiu šias banges. Su laiku jos tampa pažįstamesnės, ne tokios baugios.

Pusiausvyrą, kaip kūrėjai, padeda išlaikyti pasitikėjimas procesu – kad viskas bus gerai, kad darau tai, kas reikalinga. Darome vieni kitiems didelę įtaką. Jei galiu savo mintimis ir kūryba prisidėti prie kitų augimo proceso, tai džiugina ir subalansuoja.

Jono Danielevičiaus nuotr.

KLASIKOS ŠVENTĖ, KVIETČIANTI ATRASTI DAUGIAU

Rašė Toma Vidugirytė

Jei klasikinė muzika asocijuojasi su rimtais veidais ir ilgais koncertais, padėsime paneigti šį mitą. Pažaislio muzikos festivalis jau 30-ąją vasarą siekia įrodyti, kad klasikinė muzika gali būti šiuolaikiška, netikėta, jaudinanti ir nepaprastai artima kiekvienam.

Pažaislio muzikos festivalis dovanoja ypatingų patirčių neįprastose erdvėse, gamtos ir kultūros apsuptyje. Festivalio koncertai vyks vienuolynų kiemuose, dvaruose, parkuose, net ežero pakrantėse... Galėsite pasisemti patirčių nuo ramaus vakaro po žvaigždėmis su gyva muzika iki galingų operinių balsų istoriniuose dvaruose. Programa plati ir į koncertus Pažaislio muzikos festivalis kvies visą vasarą – nuo atidarymo koncerto gegužės 31 d. iki uždarymo koncerto rugpjūčio 31 d. vienuolyno kieme.

Kviečiame peržiūrėti visą programą ir išsirinkti įdomiausius pasirodymus. Visgi, kad mūsų skaitytojams būtų paprasčiau atrasti gražiausius perliukus, pakalbino festivalio projektų kuratorę Liną Krėpšaitę ir pasiteiravome, ko ji rekomenduotų nepraleisti. Lina sako, kad dirbdama festivalyje stengsis dalyvauti ir išgirsti visus koncertus, o mūsų skaitytojams rekomenduoja keletą festivalio perliukų.

„SVAJONIŲ DIRBTUVĖS“ IR M. K. ČIURLIONIO AIDAI

Festivalio projektų kuratorė pirmiausia rekomenduoja birželio 8 d. atvykti į Pelėdų kalną. Šioje ypatingoje vietoje ruošiamas ypatingas skonių ir muzikos patirties renginys. Vyks piknikas – gormurį lepins autentiški prancūziški sūriai, kepiniai ir taurė gėrimo. Šalia skonio patirčių – pasakojimai apie stalo tradicijas ir Pelėdų kalno istoriją. Vakaro desertas – ypatingas Jurgos Seduikytės ir Kęstučio Pavalkio koncertas. Gamta, Jurgos balsas ir Kęstučio fortepijonas apglėbs nuoširdumu ir neabejotinai įkvėps visai vasarai.

Birželio 20 d. Lina rekomenduoja atvykti į Rietavo kultūros centrą, kur vyks nemokamas koncertas „Džiazuojantis Čiurlionis“. Minint Mikalojaus Konstantino Čiurlionio 150-ąsias gimimo metines, Kauno valstybinis choras, dirigentas Robertas Šervenikas ir brolių Bazarų džiazio trio ruošia unikalią muzikinę patirtį, kurioje susitiks klasika, džiazas, energija ir laisvė improvizuoti. Renginyje galėsite patirti M. K. Čiurlionį naujai – garsų, laisvės ir improvizacijos pasaulyje!

M. K. Čiurlionio kūryba besidomintiems gerbėjams Lina rekomenduoja birželio 29 d. apsilankyti Nacionaliniame Kauno dramos teatre – Kauno šokio teatro „Aura“ šokėjai ir Kauno miesto simfoninis orkestras žiūrovams dovanos šokio spektaklį „Jūra“. Kūrinyje choreografė ir šokėja kvies nagrinėti šiuolaikinio žmogaus ir gamtos santykių krizę – darkart primins apie užterštą Baltijos jūrą ir žmonių dvasinę taršą. M. K. Čiurlionio muzika čia tampa ne tik fonu, bet ir šauksmu, skatinančiu atkurti seniai pažeistą žmogaus ir gamtos pusiausvyrą.

KELIŅS PO PASAULIO MUZIKĄ

Liepos 20 d. nepraleiskite Lietuvos banko Kauno rūmuose vyksiančio koncerto. Įspūdingame istoriniame interjere skambės polifoninė *a cappella* muzika. Belgijos ansamblis „Huelgas“ pakvies įsijausti į muziką ir leisti į kelionę per amžiną grožio, estetikos ir meilės paieškų pasaulį.

Kuratorė išskyrė keletą rugpjūtį ypatingose erdvėse vyksiančių renginių. Vienas jų – įspūdingas pasaulio muzikos koncertas, rugpjūčio 3 d. pakviesiantis į Bablyno dvarą. Koncerte dalyvaus Lisabonoje susibūrusi grupė „Ayom“. Šeši muzikantai iš Brazilijos, Angolos, Graikijos ir Italijos pristatys naujo albumo „Sa.Li.Va“ kūrinis ir neabejotinai išjudins publiką sambos, *kizombos*, *maracatu* ir kitų stilių ritmais, sklidiniais laisvės ir drąsos. „Ayom“ – energija, bendrystė ir emocija, kviečianti ne tik klausytis, bet ir judėti!

Rugpjūčio 10 d. klausytojai kviečiami susipažinti su neįtikimomis retai scenoje sutinkamo instrumento – lūpinės armonikėlės – galimybėmis. Italų džiazio kvartetas „Double Breath“, vadovaujamas pasaulinio garso lūpinės armonikėlės virtuozo Gianluco Litteros, įrodys, kad lūpinė armonikėlė gali būti skirta ne tik kantri atlikėjams ir kantri muzikai. Atlikėjai Žemosios Panemunės dvare pademonstruos visas lūpinės armonikėlės galimybes ir grožį.

Rugpjūčio 24 d. Lina kviečia susitikti Pažaislio vienuolyne, kur charizmatiškasis akordeono virtuožas Martynas Levickis kartu su Kauno miesto simfoniniu orkestru atskleis gražiausias akordeono spalvas. Neabejojame, kad charizmos ir energijos čia netrūks!

NE TIK KONCERTAI, BET IR PATIRTYS

Festivalio projektų kuratorė akcentuoja, kad visi koncertai vyksta netradicinėse erdvėse – barokinės architektūros ir gamtos apsuptyje ar net prie vandens, todėl tampa visapusiu potyriu. Kiekvienas pasirodymas – nauja erdvė, skirtinga nuotaika ir emocija, liekanti ilgam. Visoje programoje pagarba tradicijai derinama su drąsa eksperimentuoti – tai leidžia festivalį atrasti tiek akademinei auditorijai, tiek jauniems klausytojams.

Lina pataria nesirinkti tik pagal žanrą ar žinomus pasirodymus, nes pasirinkę netikėtą sau koncertą pagal vietą, atlikėjas ar net dienos nuotaiką galime pasidovanoti nuostabių muzikinių patirčių.

Majdos Slamovos nuotr.

Skaistės Dalmanienės nuotr.

VILNIUS

maama

JAZZ

Y-OTIS

(SE, DE, NL, UK)

Steam Down

(UK)

Trio „Alliance“

(IL, LT)

Ishmael Ensemble

(UK)

Eivind Aarset Group

(NO)

Marijus Aleksa „Vilnius X-0“

(LT)

Bilal

(US)

30 Years e.s.t. Tribute to Esbjörn Svensson Trio

(SE, NO)

2025

gegužės

22-25

LNDT

Theon Cross

(UK)

© Ian Hippolyte

FESTIVALI FINANSUOJA

INFORMACINIAI RĖMĖJAI

LRT | PLUS

15

RĖMĖJAI

insoft

Europcar

FESTIVALIO SPAUSTUVĖ

The art of printing / KOPA

VERSLO ŽINIOS

370

PARTNERIAI

AKTIV dizaino studija

BILIETUS PLATINA

kakava.lt

Rašė Marija Žukovska

TAVO KŪNAS – MANO PASIRINKIMAS

Kovą Lietuvos nacionaliniame dramos teatre įvyko režisierės Annos Smolar sukurto spektaklio „Paukščiai“ premjera. Spektaklyje žiūrovai turėjo galimybę pamatyti subjektyviai perteiktą aktorės Tippi Hedren gyvenimo ir kūrybos istoriją, džiaugsmus ir nuopolių, o svarbiausia – gluminančias Holivudo realijas, kurios prasideda tik nužengus aktoriui nuo raudonojo kilimo.

Spektaklis yra subjektyvi Alfredo Hitchcocko filmo „Paukščiai“ kūrimo rekonstrukcija. A. Smolar ir Igos Gańczarczyk kūrinys pagal T. Hedren memuarus praveria duris į dualizmu persmelktą pasaulį, kuriame atidžiai ir nuosekliai gvildenamos seksualinio priekabiavimo ir išnaudojimo, valdžios santykių ir visuomenės abejingumo temos. Pagrindinė veikėja, patekusi į nesaugių santykių sukūrij, atsisako aukos vaidmens ir parodo, kaip šio konflikto kontekste sistemini

mobingas, pilkoji zona ir jos padariniai psichikos ir fizinei sveikatai gali sužlugdyti ne tik profesinį, bet ir privatų gyvenimą. Tai istorija apie atsparumą, ateinantį iš pasąmonės, ir kurį sukuria kolektyvinis palaikymas.

Visi scenoje esantys aktoriai (Augustė Pociūtė, Gediminas Rimeika, Rytis Saladžius, Rasa Samuolytė, Nelė Savičenko) meistriškai reprezentuoja įvairiapuses Tippi versijas. Kiekvienas jų sugebėjo perteikti ne tik jaudinančias emocijas, bet ir atskleisti įvairias temas, nagrinėjamas šiame spektaklyje. Savo vaidyba jie sukūrė žiūrovams neeilinį, išties įsimintą potyrį. Spektaklio forma sujungia ne tik tradicinę vaidybą, bet ir unikalų filmavimo ir atskirų, tik per objektyvą matomų erdvių panaudojimą. Šis režisūrinis sprendimas dar labiau priartina žiūrovą prie spektaklio atsiradimo ištakų, gludinčių A. Hitchcocko kūryboje. Jis yra vienas iš svarbiausių ir inova-

tyviausių savo laiko filmų režisierių, jo filmai paskatino daug įvairių permainingų kino industrijoje.

„Paukščiai“ pasakoja nelinejinę istoriją apie pagrindinę kiekvieno žmogaus teisę apsispręsti dėl savo kūno. Metaforiškai perteikiamos temos yra stiprus žen-

klas ir padaršinimas įžvelgti deliuzinius įsitikinimus, kad svajonės gali įteisinti smurtą. Tai priminimas, kad emancipacija prasideda ne kur nors, o šalia mūsų. Spektaklis skatina žiūrovą, išėjus iš salės, užduoti sau klausimą: „Kas esitu pagal T. Hedren memuarus: paukštis, liudininkas ar Tippi?“

Dmitrijus Matvejevo nuotr.

KINO NAUJIENOS: ŠIRDĮ DRASKANTI BUITIS

Rašė Kamilė Zinkevičiūtė

2025-ieji kol kas be galo vaisingi ilgametražių lietuviškų filmų. „Pietinia kronikas“, gerinantį visus žiūrimumo rekordus, jau galima vadinti kanoniniu lietuviško kino kūrinium, vaizduojančiu eilinio bičo gyvenimą dešimtojo dešimtmečio Šiauliuose. Nuo tikros buities ir bendražmogiškų, kone kiekvienam lietuviui pažįstamų patirčių nenutolsta ir kiti du ilgametražiai filmai, kurių premjeros įvyko 30-ajame „Kino pavasaryje“, – Vytauto Puidoko dokumentinis filmas „Murmančios širdys“ ir Saulės Bliuvaitės ilgametražis debiutas „Akiplėša“. Filmai be galo skirtingi stiliumi, forma ir atmosfera, bet abu pasakoja apie jauną žmogų, siekiantį suprasti save ir išgyventi pasaulyje, kuris nesigaili nieko.

„AKIPLĖŠA“: LAIKUI NEPAVALDUS BUITIES ŽIAURUMAS

Lokarno kino festivalyje didžiausius apdovanojimus susižlavusi „Akiplėša“ – stiprus ir ryškus S. Bliuvaitės debiutas. Mažame miestelyje susipažįsta dvi mergaitės, kurių nepavydėtinos gyvenimo aplinkybės verčia jas ieškoti būdų pabėgti nuo slepiančios buities. Ne itin patikimą svajonių išsipildymą žadanti modelių agentūra Marijai (akt. Vesta Matulytė) ir Kristinai (akt. Ieva Rupeikaitė) tampa išsigelbėjimo simboliu – jei tik jos išmoks gražiai vaikščioti, sudarys savo nuotraukų rinkinį ir susimokės agentūrai, visas pasau-

lis bus joms atviras. Nesvarbu, kad Marija – šlubta, nesvarbu, kad nė viena iš merginų nė akyse nemačiusios tokios pinigų sumos, kokios iš jų prašoma, jos padarys bet ką, kad tik taptų kažkuo. Jaunatviškas naivumas ir maksimalizmas veda merginas prie kraupių ir šlykščių pasirinkimų, kuriuos žiūrėdamas nevalingai nori dengtis akis. Auskarų vėrimas tualete, pirmosios seksualinės patirtys su vyresniais vaikiniais, kaspinuočiai ir įtartinai pasiūlymai daryti masažus verčia kūną eiti pagaugais. Žiūrėdamas filmą patiki, kad to-

kios istorijos toli gražu nevienetinės ir vis kartojasi. Šio amžiaus pradžių primenantis mada ir technologijos, modernūs rūkymo įtaisai ir laikui nepavaldūs žmonių tipažai plaukia betoninių kiemų, aptriušusių landynių ir vasarinių naktinėjų fone. Šis nuorodų į įvairiausių laikotarpius ir kartas kaleidoskopas siunčia žinią, kad tokių situacijų visada buvo ir bus.

Apskritai „Akiplėša“ yra tiršta gvildenamų temų ir joms aptarti reikėtų kur kas ilgesnio teksto, tad paminėsiu labiausiai įstrigusias. Kaip ir kone kiekviename filme apie jaunus žmones, čia nagrinėjami vaikų ir tėvų santykiai – sudėtingi, žeidžiantys ir be galo skaudūs. Marija, atvažiavusi gyventi pas močiutę, kontakto su tėvais beveik neturi. Atvažiavus jos ma-

mai (akt. Birutė Kapustinskaitė), moters ekrane mes niekada neišvystame, tad ir jos paveikslas lieka tolimas ir nepažįstamas, kaip ir pačiai mergeitei. Kristinos tėtis Šarūnas (akt. Giedrius Savickas) pasirodo dažnai, tačiau jo pastangos rūpintis dukterimi yra bevaisės. Jo lūpomis visgi išsakoma svarbiausia filmo mintis. Atiduodamas mergeitei kone paskutinius savo pinigus, Šarūnas liepia jai dingti iš čia ir važiuoti kuo toliau. Išsilaisvinimas visada kainuoja – Marija ir Kristina moka ne tik pinigais, bet ir savo kūnais, orumu ir nekaltumu. Vis dėlto laimę filmo veikėjai atranda ne siekdami tobulo kūno ar kitokio idealo, o pamildami save. Viena gražiausių filmo scenų yra Kristinos tėčio ir jo mylimosios sulėtintas šokis elektronikos ritmais („Akiplėšos“ garso takeliui skiriu atskirus diitirambus ir liaupses, jis panardina į paauglišką pasaulėžiūrą geriau nei bet kas kita). Hipnotizuojančiu ritmu judantys tikri ir tariamai netobuli jų kūnai, neatrodantys kaip žurnalo viršelių kopijos, siunčia žinių žiūrovams, ypač žiūrovėms, kad meilė sau ir kitam yra esminis gyvenimo pagrindas. Jei jis yra, visus kitus iššūkius galima įveikti.

Išsamiai lyginti „Murmančių širdžių“ ir „Akiplėšos“ neįmanoma, tačiau nesunku įžvelgti tam tikrą paralelę. Abu filmai iškelia jauno žmogaus patirčių svarbą ir nuoširdžiai perteikia sunkumus, su kuriais susiduria jaunoji karta. Dažnai mėgstama skųstis, kad jaunimas nebemoka to ar ano, nebėra tokie savarankiški ar gyvena neteisingai, tačiau V. Puidokas ir S. Bliuvaitė parodo, kad vaikai ir paaugliai siekia to paties, ko būdami tokio amžiaus žmonės siekė visada. Jie nori suprasti save, išsiaiškinti savo vietą pasaulyje ir eiti savo keliu, net jeigu jis be galo vingiuotas ir pilnas pavojų, klaidų ir skausmų.

„MEILĖS MAŠINA“: KAI JAUSMAI TAMPA RITMU

Rašė Evelina Užkuraiytė

Ar meilė – sandoris, nesibaigiantis žaidimas, mechaninis veiksmas, ar viso to mišinys? Šv. Valentino dienos proga grupė „Solo Ansamblis“ pakvietė klausytojus į kelionę meilės mašina, kuri iš pasakos palieka romantiškų jausmų žiežirbų. Šis kūrinys mus nukelia į tragikomiškus jaunos poros santykius, kuriuose netrūksta dramų, pykčių, iššūkių ir net vaidinimo ne tos grupės, kurią mėgsti, vaizdo klipė. Autoriai mus kviečia pasinerti į hipnotizuojančią, pulsuojančią santykių karuselę, įtraukiančią netikėtai ir greitai, kaip ir pats įsimylėjimas. Tai daina apie nesibaigiančių traukos ir stumties jėgą – santykių chaosas čia virsta judančiu, nesustojančiu mechanizmu, kurio negali nei sustabdyti, nei suvaldyti.

Pirmosios užplūdusios emocijos išgirdus ir išvydus dainą ir jos vaizdo įrašą kiek nustebino. Pasijutau taip, lyg stovėčiau viena dideliame mieste, tarp šviesos žibintų, kurie visai manęs nešildo. Galbūt lygiai tokie patys šalti jausmai yra užplūdę ir vaizdo įrašo herojus? Galbūt jų jausmai jau nebesildo širdžių? „Pabučiuok mane į lūpas, aš tau duosiu pinigų“ – ar jų meilė čia tik sando-

ris? Tačiau kuo toliau klausausi dainos, tuo labiau kūną ir širdį pavergia ritmas, kviečiantis pajudėti ir suvokti, kad meilė vis dar egzistuoja, tačiau jai reikia šio tokio stimulo. Nors daina kelia daug klausimų, bet atsakyti į juos paliekama pačiam klausytojui.

Dainos idėja grupei gimė prieš gerą dešimtmetį, tačiau turėjo būti ilgai brandinama, kad pasiektų dienos šviesą ir pagaliau ištrūktų į laisvę. Ši daina priverčia mąstyti, judėti ir jaustis laisvam. Ši daina hipnotizuoja ir įtraukia it magnetas. *Darkwave* ir postpanko derinys tiesiog alsuote alsuoja elektrizuojančiu ritmu – mylimieji sukasi kaip žaidimo kauliukai, pasiklydę begaliniame, mechaniškame aistros ir atstumties judesyje. Aido atgarsiai, išmėtyti daiktai kieme sukuria sceną romantiškai istorijai – magiška, trapiai ir gal net laikinai.

„Solo Ansamblio“ dainos – ne tik muzika, bet ir savotiška urbanistinė patirtis, kai grupės nariai melancholišką sugeba paversti ritmu, o vienetą – įtraukiančia garso ir vaizdo estetika. Grupė jau turi sukaupusi nemažą gerbėjų ratą ir yra

įsitvirtinusi eksperimentinės postpanko, elektroninės muzikos žanro aukštybėse. Ji garsėja įspūdingais vaizdo klipais, keletą kartų buvo nominuota M.A.M.A. muzikos apdovanojimuose už dainų vizualizacijas. Tikėtina, kad ir šis Domo Petronio režisuotas, Augustės Onos Šimulynaitės ir Kęstučio Cicėno įkūnytas „Meilės mašina“ vaizdo įrašas nebus užmirštas ar neįvertintas, nors režisierius tikina, kad šis klipas kitoks, nei įprasta grupei.

Naujasis grupės „Solo Ansamblis“ albumas „Scenos“, kurį šį pavasarį išleido įrašų kompanija „Artofact Records“ iš Kanados, ekstravagantiškesnis ir atviresnis nei buvę įrašai. Kiekviena scena, t. y. daina, – žvilgsnis į asmeninį pasakojimą, iš pirmo žvilgsnio padriką, tačiau subtiliai susijusį, fiksuojantį emocijas ir išgyvenimų esmę.

„Meilės mašina“ hipnotizuoja – jos norisi klausytis vėl ir vėl. Galbūt dėl ritmo, galbūt dėl to, kad net skaudžiausios meilės istorijos dvelkia melancholišku grožiu. Galbūt „Meilės mašina“ tiesiogiai neatsako, kas yra meilė, bet priverčia jausti ir mąstyti, o tai ir yra svarbiausia.

Martyno Vitėno nuotr.

„MURMANČIOS ŠIRDYS“: GRUBUS ŠVELNUMAS

„Murmančių širdžių“ centre – keturiolikmetis Matas. Jis yra vienintelis vaikas tarp nuo priklausomybių besigydančių vyrų. Pats Matas Skiručių bendruomenėje atsidūrė dėl savo nestabilaus elgesio ir pykčio priepuolių. Žiūrovui tai atskleidžiama ne iš pat pradžių – ilgą laiką neaišku, ką jaunas vaikinąs veikia tokioje netipiškoje aplinkoje. Tačiau tai veikia filmo naudai – iš pradžių mezgamas ryšys su Matu, per daug nesiveliant į jo gyvenimo istoriją ir praeities žaizdas. Tik vėliau sužinome, kad jo tėvai dėl priklausomybių paliko berniuką, todėl jis dabar nuolat keliauja po skirtingas šeimas. Dar didesnę empatiją dokumentikos pagrindiniam subjektui kelia kontrastas tarp Mato ir jo aplinkoje besisukančių žmonių. Kiti Skiručių ben-

druomenės nariai yra gyvenimo mėtyti ir vėtyti vyrai, dažnai grubūs, ne itin draugiški, visiškai atitinkantys stereotipiško vyriškumo įvaizdį. Akivaizdu, kad vaikui tokioje aplinkoje sunku. Nepadedą ir tai, kad sunku užčiuopti bent kokį švelnumą, rodomą berniukui, – bendruomenės lyderio Žano metodai vis dėlto labiau tinka suaugusiems nei vaikams. Vienas stipriausių ir žiauriausių epizodų yra Žano ir Mato konfrontacija. Žanas pabrėžia, kad berniukas turi būti dėkingas už viską, ką turi: lanko geriausių mokyklą, gyvena geriausioje gatvėje, gražuose namuose, juo rūpinamasi, tad privalo nekelti konfliktų ten, kur jų nereikia. Tačiau savaime aišku, kad gera ir tvarkinga aplinka ne visada gali padėti užgydyti gilias traumas ar susitvarkyti

psichologiškai. Nepaisant visko, žiūrint filmą stipriausias jausmas yra empatija Matui. Kamera faktiškai seka jį, kitų personažų paveikslai ne taip išsamiai atskleidžiami, o statiški kadrai verčia įsižeminti ir kone tiesiogiai su berniuku išgyventi neįsivaizduojamai sudėtingą jo gyvenimo etapą.

Nors režisierius į tai pernelyg nesikoncentruoja, „Murmančiose širdyse“ atskleidžia religijos ir dvasingumo svarbą gijimui. Šioje bendruomenėje malda ir dėkingumas Dievui yra svarbi kasdienybė ir darbo su savimi dalis. Skiručių mistiškumą ir transcendentinį iliustruoja ir viena gražiausių filmo scenų – prieš prasidedant audrai, Matas gena karves į tvartą, o kamera fiksuoja blyk-

sinčio dangaus nušviečiamus gyvulėlius. Visgi berniuko santykis su gyvūnais filmo eigoje pakinta. Pačioje pradžioje berniukas mezza su jais ryšį, meiliai rūpinasi ir prižiūri. Tačiau ilgainiui jis pradeda imti pavyzdį iš kitų vyrų ir su gyvūnais elgtis grubiai, juos mušti ir koneveikti. Tai dar labiau įtvirtina vieną svarbiausių filmo žinučių – vaikai yra be galo stipriai veikiami aplinkos, tad nereikėtų stebėtis, kad sunkiomis aplinkybėmis užaugę žmonės ne visada yra tobuli visuomenės nariai.

Nors režisierius žiūrovui parodo nedidelę ištrauką iš Mato gyvenimo, filme galima pajusti jo augimą. Pabaiga – atvira: V. Puidokas iki galo neatskleidžia, kas berniuko laukia ateityje, tad iš filmo išėini vildamasis, kad jam pavyks atsistoti ant kojų. „Murmančios širdys“ priverčia empatiškai pažvelgti ne tik į ekrane matomus herojus, bet ir save. Kiekvienam žmogui reikia švelnumo ir meilės – tik taip jis išsikopstys iš sunkiausių gyvenimo liūny.

ALINA ORLOVA
NAKTIES ATVIRUKAI
Creative Industries

Su jau veterane scenoje galimos vadinoti Alinos Orlovos kūryba mano santykis buvo visada dvejojopas. Viena vertus, kokybiškai ir objektyviai viską kūrėja ir jos komanda darė gerai, profesionaliai, subtiliai ir pan. Antra vertus, aš vis tiek grįždavau prie to šuns, kuris dingio, prie to mėnulio, lyg tai būtų vis dar nenupajauta bambagyslė. „Nakties atvirukai“ tikrai gali ją nutraukti. Iki šio albumo nemaniau, kad Alina yra skambėjusi taip įvairiapusiškai, taip eklektiškai, taip paslaptinai ir mistiškai, ir taip siekusi sudėti visa aplinkui į vieną darbą. Šis LP – tikrai didelis darbas, kuriame yra ir itin apokaliptinio kabareto, ir dreampopo, ir triphopo, ir „Twin Peaks’o“, ir netgi kosmoso platybių įkvėptų garsų. Nenustebčiau, kad kūrėjos fantazijos kamputyje nerimastingai dar ir Tomas Waitsas sėdėjo, šiltai šypsodamasis. Galiu tiesiai šviesiai pasakyti, man atrodo, kad į „Nakties atvirukus“ dainininkė ir dainų kūrėja sudėjo visą save. Ar tai jos *magnum opus*? Velniai žino, tačiau tai, kad vos į 38 minutes Alina sugebėjo įdėti tiek muzikinių, tiek tekstinių įtakų, išties stebina. Taip, kai kurie kūriniai yra stipresni, o kai kurie, jauti, galėtų suskambėti dar turiningiau (ypač palyginti su itin sėkmingais), tačiau, sudėjus viską į viena, susidaro įspūdis, kad mažiausia, ką klausai, tai – dvigubą albumą. Esu tikras, kad „Nakties atvirukai“ mane privers grįžti prie ankstesnės kūrėjos diskografijos. Visgi labai įdomu p analizuoti iš arčiau, koks buvo kelias, atvedęs Aliną iki šio darbo. Tačiau ir dabar albumas skamba kaip tiesiog labai solidus brandžios, bet vis dar alkanos kūrėjos pasiekimas. Dieve, negailėk jai įkvėpimų.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „YouTube“)

88[★] 100

EMILIJA KAROSAITĖ
NEMATOMA VISATA
Self-released

Naujasis Emilijos Karosaitės EP „Nematoma visata“ dar kartą parodo, kad netgi gana stipriai eksploatuojamuose žanruose visada galima rasti savo grūdą, savo pateikimą ar tiesiog savo vietą scenoje. Nors jos ankstesnis mini albumas „Aprašykime dienas“ skambėjo eksperimentiškiau ir drąsiau, „Nematoma visata“ parodo kitokią Emilijos pusę – švelnesnę, subtilesnę ir labiau įsileidžiančią folk įtakas. Visgi, šis darbas gali *užkabinti* jame slypinčiomis paieškomis. Emilija nesirenka lengviausių akordų, nuspėjamiausių harmonijų ar saugiausių melodijų. Net ir konservatyvesnis nei prieš tai buvęs darbas reikalauja įsiklausyti ir gerbti talentą. Pavyzdžiui, kūrinys „Nenuostabu“ turi Nicko Drake’iško liūdesio ir plaukimo, tačiau toli gražu nėra jo kopija. Tai priimta estetika, kurioje kūrėja siekia naviguoti pati. Be to, nerėksmingas ir dėmesio nereikalaujantis Emilijos vokalas leidžia kreipti dėmesį į muziką kaip į vienį arba, kaip sufleruoja EP pavadinimas, kaip į nematomą visatą. Džiugu girdėti taip atsi-gaunančius žanrus, taip gimstančius atlikėjus ir kartais daug iššūkių patiriančią, tačiau dabar tiesiog pulsuojančią kūrybiškumą lietuvišką sceną. Galite sakyti, ką norite, bet ne pinigai viską lemia ir galbūt mes neturime didelių turty, tačiau turime talentų, kuriems ribos sukuria galimybių. E. Karosaitė su savo nors ir trumpa, tačiau jau dabar itin įvairiapuse diskografija yra puikus to pavyzdys.

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „YouTube“, „Pakartot“)

85[★] 100

MĖNESIO ALBUMAI

Vaido Jokubausko nuotr.

MONIKA PUNDZIŪTĖ
SOPA
Self-released

Smagu matyti laisvus ir turinčius galimybę daryti tai, ką nori, žmones. Iš televizinio talentų šou gimusi ex Monique šiuo keliu ėjo apie dešimt metų ir dabar turime galimybę išgirsti ją tokią, kokią pati norėtų, kad išgirstume. *All puns intended* jai tikrai dėl to sopa. Todėl nenuostabu, kad tai, kas itin mėgavosi senesne, saugesne ir labiau pop-sine dainininkės kūryba, naujasis etapas gali šiek tiek atstumti. Tačiau tik šiek tiek, nes Monika popmuzikos skambesio neatsisakė, tiesiog pridėjo rupumo, gitarų, kantri ir klaidos galimybių. Tai suteikė mums išskirtinę galimybę pamatyti Moniką labiau kaip individualią atlikėją, o ne kaip komandos darbo rezultatą. Taigi galiu sakyti, kad „Sopa“ oje“ kūrėja labai nori būti panaši į lietuviškąją Taylor Swift ir kad kelias iki to dar toli gražu neįveiktas. Antra vertus, tai nėra tiek svarbu, nes man daug įdomiau Moniką Pundziūtę vertinti kaip savotiškai debiutuojančią dainininkę, o ne masiniam skoniui taikiusį projektą Monique. Indie folko apipavidalinimas tik prisideda prie Monikos nuoširdumo, net jei tekstai kartais sušlubuoja, suklibinkščiuoja. Dabar šios klaidos skamba kaip proceso dalis, o ne galutinis ir apskaičiuotas sprendimas. Galiausiai mums pateikiamas labai gyvastingas, labai kibirkščiuojantis ir netgi, drįsčiau sakyti, laimingas albumas, ant kurio neužkraunama didžiulė atsakomybė. Tai mažas Monikos karjeros žingsnis į priekį, į savarankiškumą ir savo identiteto įtvirtinimą. Belieka viltis, kad kitas albumas jau triumfuojančiai bus pavadintas „Opa!“.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „YouTube“)

76[★] 100

LIVIJA GEMMA
DANGUS JAU RAUSTA
Self-released

Atrodytų, kad visi svajingų moteriškų balsų prie *klepo* etatai jau yra užimti, tačiau tuomet atsiranda maištininkė, kuri sumaišo visas kortas ir nė kiek nerausdama, skirtingai nuo to paties dangaus, išsireikalauja savo vietos prie klavišų. Livijos Gemmos, arba Livijos Šiaudviraitės, albumas „Dangus jau rausta“ nemenkai sudrebina, nes bent jau man tai pirmoji tokia stipri šių metų staigmena. Visiškai individuali, visiškai unikali ir op, 1, 2, 3... savo vietą išsikovojo kūrėja pasiūlo dar negirdėtos eksperimentinės folktronikos arba ambientinės indietronikos, arba... ai, vadinkite, kaip norite... Jos muzika ne tik žavi savo drąsa, užtikrintumu ir tvirta kryptimi, bet ir sukuria aiškią atmosferą. „Dangus jau rausta“ yra itin brandus darbas, kurį sukūrė labai jautri atlikėja. Šis lyg iš Venecijos stiklo išpūstas albumas yra tai, ką visada nori išgirsti iš jaunų atlikėjų: ne chaosas, ne trankymasis į visas puses, ne bandymas beprasmiškai užkariauti pasaulį ar bent jau paauklėti nusenusius *pezetojus*, tačiau absoliučiai tvirta savi-raiška, aiški žinutė, papuošta pačiai atlikėjai pažįstama ir artima estetika. Galiausiai, tikriausiai tai būtų galima įvardyti vienu žodžiu – individualumu. Livija Gemma yra individuali, jos jau dabar su niekuo nesupainios ir jos muzika yra jos savasties ir atpažįstamumo dalis. „Dangus jau rausta“ – labai geras albumas, kuris metų pabaigoje tikrai atsiras geriausių įrašų dešimtuose. Džiugu, kad vis dar atrandama, prisijaukinama ir nebijoma būti savimi, o ne taikytis prie tendencijų. Dangus tegul rausta, o Livijai rausti tikrai nėra dėl ko.

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „Pakartot“)

93[★] 100

SHISHI
FAQ
Birthday Cake Records

Šis merginų trio (nors, jei neklystu, grupės narių jau būta penkių) yra keistas ir itin savitas žvėris. Kąkad tarp *trasho*, kičo ir laisvo rokenrolo nardžiusios merginos išsikristalizavo savo postpanko arba artpanko skambesį, neįsivadė savęs, savo filosofijos ir žingsnis po žingsnio ir toliau aria savo vagą. Man jos visuomet buvo *hit or miss* kolektyvas, kartais žavėdavęs itin kūrybiškais sprendimais, o kartais taip suerzindavęs, kad pats nesupratau, iš kur tas pyktis kyla. „FAQ“ yra kažkur... na, tikrai ne per vidurį, tačiau ir stogų lyg koks viesulas neplėšia. Pirmiausia, manyčiau, tai labai madinga hipsteriška muzika, imanti daug įkvėpimo iš DIY tradicijos, tačiau neatstumianti protestu ar agresija. Laisvamaniškas ir neįpareigojantis grupės skambesys jau seniai turi savo gerbėjų ratą ir „FAQ“ dar labiau pagilins jų ištikimybę. Atsižvelgiant į tai, kad pasaulio scenoje pankavimas ir savotiškas disonansiškumas grupių skambesyje vis dar yra ant bangos, galima ir užsienyje užsidirbti ne tik karmos taškų, bet ir tiesiog užsidirbti. O ir nuolatinis produktyvumas ir pastovumas, visuomet palaikęs pulsą, tikrai gali sukelti ne vienos perdegusios lietuviškos grupės pavydą. Be to, mane visada žavėjo šio kolektyvo atkaklumas; ir grupės pradžioje ne itin geras mokėjimas groti, ir sudėties pasikeitimai, ir apskritai nekomercinis skambesys galėjo išvarginti šią komandą, tačiau ji viską daro ir toliau su tokiu pat užsidegimu, kokį demonstravo kūrybinio kelio pradžioje. Gal Cindy Lauper ir buvo teisi...

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“)

76[★] 100

BLUE/YELLOW

KOVOJI DĖL PARKINGO, BET NE UKRAINOS?

Nepamiršk
svarbiausios kovos –
skirk reguliarią paramą
www.blue-yellow.lt

**IKVIĖPK
TYRINĖK
KURK**

DAUGIAU

MENO TYRIMAI IR KOMUNIKACIJA

Etnomuzikologija

Teatologija

Muzikologija

Kinotyra